

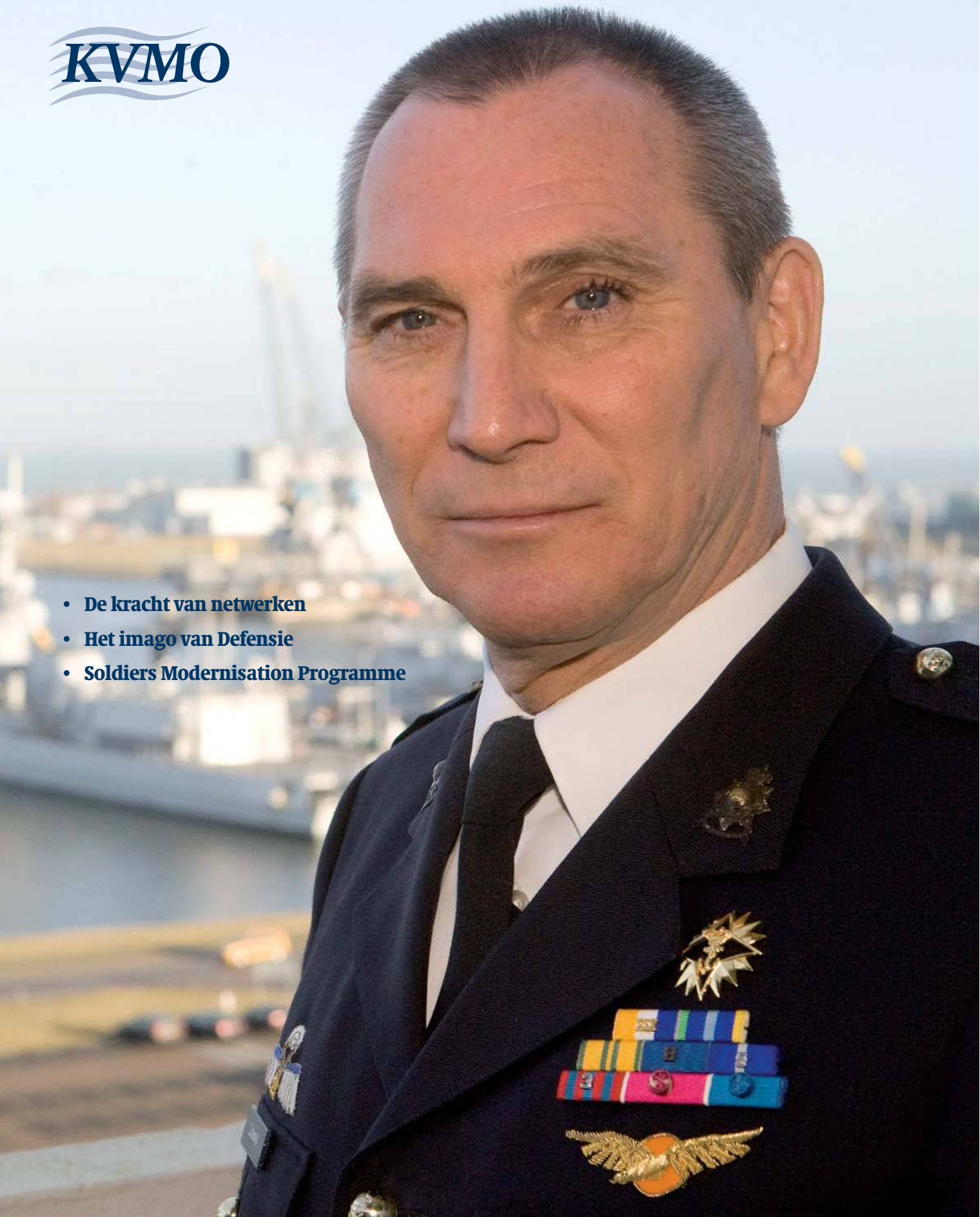
marineblad

nummer 1, februari 2009, jaargang 118

Uitgave van de Koninklijke Vereniging van Marineofficieren

- De kracht van netwerken
- Het imago van Defensie
- Soldiers Modernisation Programme

- 4 **INTERVIEW**
Interview met C-ZSK
- 10 **CARTOON**
- 11 **OPINIE**
Afghanistan
- 15 **BOEKEN**
Het imago van Defensie
- 16 **MISSIE**
De mariniers in Tsjaad
- 18 **KENNIS EN WETENSCHAP**
Zeeroof
- 23 **COLUMN**
Colijn
- 24 **TECHNIEK**
Mobile Acoustic Scoring System
- 28 **TERUG BIJ DE KM**
Peter Damen
- 30 **ONDERZOEK**
Doctrines: de moeite waard?
- 35 **RÉUNIES**
- 36 **TERUGBLIKKEN MET**
Ko Colijn
- 36 **TERUGBLIKKEN MET**
H. van Wilgenburg
- 38 **KVMO-ZAKEN**

Afghanistan

Stilte na de storm,
liggen we op koers?

4

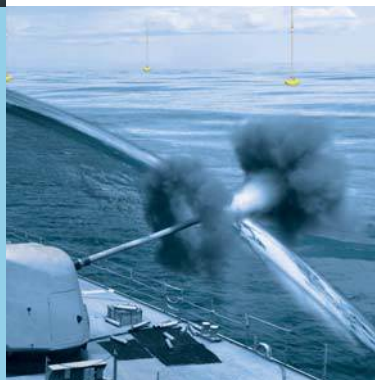
Enkele internationaal-
rechtelijke aspecten van
hedendaagse
zeeroof rond Somalië

18

“De (nog) ontbrekende
schakel in de
wapenketen”

24

Doctrines

30

ISSN: 0025-3340

RedactieMw. drs. M.L.G. Lijmbach, hoofdredacteur
KLTZ P.J. van Maurik**Artikelencommissie**LTZA 1 mr. A.J.A.M. Maas, LTZT 2 OC F.G.
Marx M.Sc., LTZE 2OC ir. W.L. van Norden,
KTZE ir. V.C. Rademakers, KTZ b.d. L.J.M. Smit,
LNTKOLMARNs drs. A.J.E. Wagemaker MA**Medewerkers:**Mw. drs. Z. Borgeld, LNTKOLMARNs H.J.
Bosch, LTZ 1 ing. M.E.M. de Natris,
prof.dr. J. Colijn, H. Boomstra (cartoon),
AVDD (foto's, tenzij anders vermeld)**Adres redactie**Wassenaarseweg 2-B
2596 CH Den Haag
Tel. 070-383 95 04
marineblad@kvmo.nl
www.kvmo.nl**Vormgeving**Frank de Wit
Tel. 038-455 17 54**Drukwerk**PlantijnCasparie Zwolle
Postbus 1025
8000 BA Zwolle**Advertenties**

070-383 95 04

AbonnementsprijsVoor leden van de KVMO is het Marineblad
gratis
Niet-leden betalen € 49,50 (NL) of € 69,50
(buitenland)**Copyright Marineblad**Overname van artikelen is enkel toegestaan na
schriftelijke toestemming van de redactie en
onder uitdrukkelijke vermelding van de bron.
Artikelen in het Marineblad vertolken niet
noodzakelijk de visie van het hoofdbestuur van
de Koninklijke Vereniging van Marineofficieren
of van de redactie. De inhoud van artikelen
blijft geheel voor verantwoording van de
auteur(s). De wijze van aanleveren van artikelen
is in te zien op www.kvmo.nl/marineblad.**Adreswijziging**Zo tijdig mogelijk schriftelijk doorgeven aan:
Secretariaat KVMO,
Antwoordnummer 93244,
2509 WB Den Haag
(geen postzegel nodig)
of secretariaat@kvmo.nl**Foto Cover:**Communicatie a/b van schepen, vliegtuigen en
binnen andere eenheden kan nog verder
worden verbeterd door introductie van een
algemeen netwerk, dat ook functioneert
tussen andere eenheden en organisaties. Zie
de openingsreportage. (AVDD)

Van de vice-voorzitter

Dat u hier niet het voorwoord van Peter van Maurik aantreft ligt aan het feit dat uw voorzitter op 13 januari jl. wederom een ernstige hartritmestoornis heeft gehad. Gelukkig heeft een van de medewerkers op het kantoor door kordaat optreden ernstig leed kunnen voorkomen.

Met Peter gaat het alweer beter; de defibrillator die twee jaar geleden geïmplanteed is wordt nauwkeurig onderzocht en ook de medicatie

wordt opnieuw geanalyseerd. Het zal enige tijd duren voordat Peter weer hersteld is. Ik wil hem vanaf deze plaats van harte beterschap toewensen.

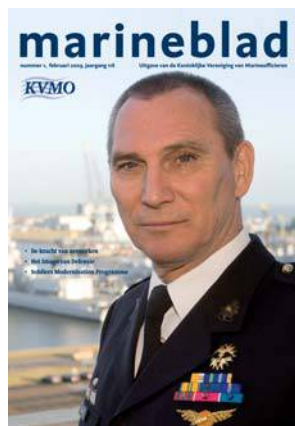
Peters' weblog van 11 januari is scherp en lijkt bijna een colloquium voor operationele commandanten en politici. Het is in lijn met wat de redactie van Marineblad u dit jaar wil bieden. Veel leesplezier, artikelen die gaan over arbeidsbeleving, over de actieve mensen van de marine. Het Marineblad wil kritische zaken niet uit de weg gaan. We gaan niet dwarsliggen of een tegenkoers varen maar we durven te signaleren en streken te benoemen en koersen uit te zetten. Dat we daarbij niet zonder uw steun en bijdragen kunnen mag duidelijk zijn.

Het wordt een jaar waarin "de Verkenningen" op bijna elke militaire agenda pronken en waarin veel militaire publicaties over dit onderwerp gaan. Wat willen we met de Nederlandse krijgsmacht, wat willen we met de Koninklijke Marine? In een discussie moeten gedachten en ideeën worden verkend en grenzen worden opgezocht. Het Marineblad wil aan de Verkenningen dit jaar geregeld aandacht schenken, dus grijp uw kans en lever uw bijdrage aan de discussie!

In dit nummer een interview met CZSK. We hebben de generaal vragen gesteld over de Strategische kaart van de AR, over de toekomst van de marine, over de media en over leiderschap. Leest u het zelf maar. Als het aan hem ligt doet de marine ook in 2009 volop mee. In augustus wordt een compagnie van de mariniers, geïncorporeerd in een bataljon van onze "CLASgenoten", uitgezonden naar Uruzgan. De eerste geluiden uit deze eenheid, volop in training, zijn positief.

Een ander thema waaraan we dit jaar extra aandacht willen besteden is piraterij, of liever: zeeroof. Voor de marine ligt hier een belangrijke taak. Hr.Ms. De Ruyter is eind vorig jaar teruggekeerd uit de Golf van Aden, de Evertsen vertrekt in augustus daar naartoe. Op internationaal-rechtelijk vlak zitten aan de bestrijding van zeeroof nogal wat haken en ogen. Maar er wordt meer mogelijk, zie het artikel van P. van der Kruit.

Er is genoeg te doen, de wereld kent nog veel te veel (potentiële) brandhaarden, foute leiders met foute bedoelingen en mensen die onder erbarmelijke omstandigheden moeten leven. Werk genoeg dus, voor Defensie in het algemeen en voor de marine in het bijzonder. Ik voeg daar wel aan toe: met voldoende mensen en middelen en, geldend voor iedere missie, met een duidelijke doelstelling. Meedoen is belangrijk, meedoen om het meedoen is onverantwoord.

Interview met C-ZSK

Stilte na de storm, liggen

Het nieuwe besturingsmodel van Defensie, waarmee ook de oprichting van het CZSK een feit werd, is nu ruim drie jaar van kracht. Veel leden van de KVMO en veel marinemensen zijn er nog niet van overtuigd dat het beter werkt dan het oude systeem. Er heerst nog veel onzekerheid over de toekomst, ontevredenheid over personele zaken en ongerustheid over de afstand die wordt gevoeld tussen marineleiding en marinepersoneel.

Mede om deze afstand te verkleinen en zo de KM te versterken, heeft de marineleiding, de Admiraliteitsraad (AR), de zogeheten Strategische kaart opgezet om zich met de juiste focus op aangelegenheden te richten die van wezenlijk belang zijn om dat te bereiken, en die daarom ondanks de “waan van de dag” prioriteit moeten krijgen. De KVMO is geïnteresseerd in die strategische kaart en heeft hierover een gesprek gehad met de Commandant Zeestrijdkrachten, luitenant-generaal der mariniers R.L. Zuiderwijk. Ook kwamen ter sprake de toekomst van de

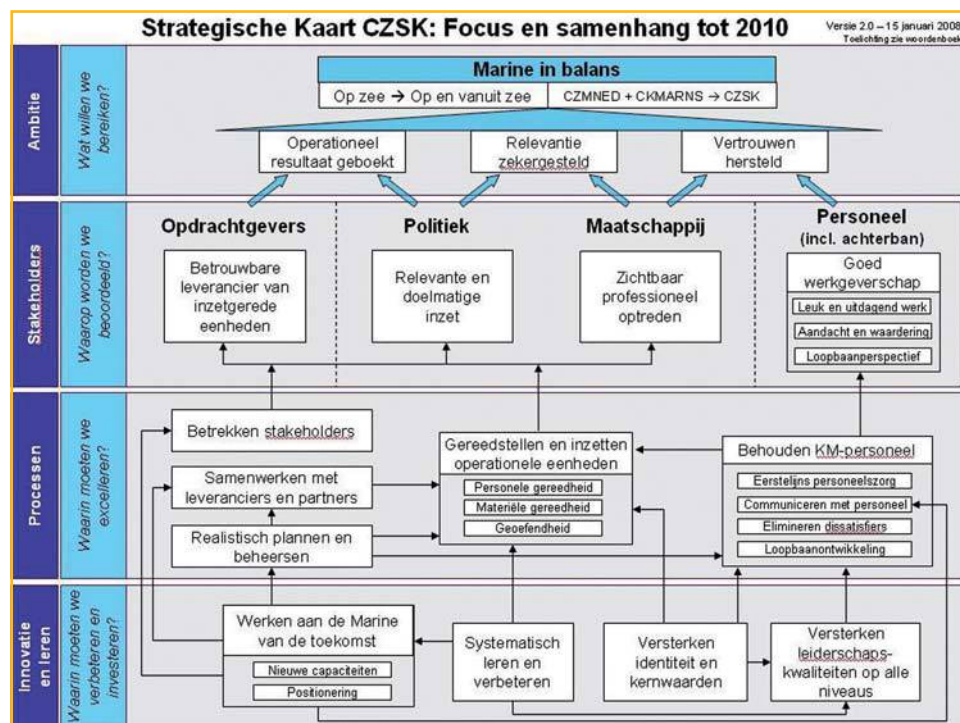
marine, de positie van CZSK en leiderschap. ‘Ik probeer mensen de ruimte te geven om hun dingen te doen.’

De Strategische kaart

Wat is die Strategische kaart, wat is de status ervan. De kaart bestaat al ruim een jaar, waarom komt de AR er nu pas mee naar buiten?

‘De Strategische kaart is een instrument voor de AR zelf om meer focus te houden op die aangelegenheden waar we ons als marine en marineleiding met voorrang mee bezig moeten houden, en om de juiste onderwerpen op de agenda te zetten. Daarmee willen we onze prioriteiten op de relatief korte termijn (de kaart ‘loopt’ tot 2010) goed op het netvlies houden. Toen we met het nieuwe AR-team in september 2007 aantraden, hebben we onszelf een aantal belangrijke vragen gesteld: waar staan we als marine, hoe voelen de mensen zich in de marine, gegeven de bestuurlijke en interne veranderingen, en hoe gaan we om met de “naweeën” van de perikelen die in 2006 uitgebreid in de media waren uitgemeten. Daarnaast speelden de gevolgen van de interne reorganisaties die voortvloeiden uit de strategische keuzes die bij de grote Samson-operatie in 2003 al waren gemaakt, en

we op koers?

Over de strategische kaart

De strategische kaart CZSK 2010 is een pakkende weergave van de organisatiestrategie van het CZSK voor de komende jaren. De kaart geeft de centrale ambities van het CZSK voor deze periode weer en de wijze waarop men deze wil realiseren (kritische succesfactoren). De kaart is ingedeeld in vier perspectieven: ambitie (wat willen we bereiken), *stakeholders* (waarop worden we beoordeeld), processen (waarin moeten we excelleren) en innovatie en leren (waarin moeten we verbeteren en investeren). De pijlen in de strategische kaart geven de belangrijkste oorzaak-gevolgrelaties tussen de verschillende factoren aan. Het doel van de strategische kaart is om focus en samenhang in de interne besturing te brengen.

ook de Marinestudie uit 2005 kwam tot uitvoering. Waar het met de Strategische kaart ook om gaat, is dat we moeten kunnen meten in hoeverre we onze doelstellingen bereiken. Dat we weten waar we staan, welke acties nodig zijn, of die ook worden uitgevoerd en of die acties het gewenste resultaat hebben.

De Strategische kaart wordt nu door de AR gebruikt en met enige regelmaat tegen het licht gehouden om de voortgang op de diverse terreinen te controleren en waar nodig bij te sturen.

De kaart is opgebouwd lang drie lijnen: Product geleverd, Toekomst veilig gesteld, Vertrouwen hersteld. Vooral die laatste boeit ons.

‘We hebben “Vertrouwen hersteld” als thema gekozen omdat we, toen de kaart tot stand kwam, mede aan de hand van interviews onder het personeel en bij werkbezoeken merkten dat er geen vertrouwen was en er veel onzekerheid bij het personeel bestond. Daar moesten en moeten we wat mee, want het is bepalend voor de beleving en het resultaat van het werk. Toen we ons afvroegen ‘waar komt het gebrek aan vertrouwen vandaan?’ bleek het vooral om allerlei *dissatisfiers* te gaan. Dat betrof veel verschillende dingen, zoals een nieuw P&O-systeem en het functietoewijzingsproces dat nog niet goed functioneerde, of bepaalde werk- en leefomstandigheden die tot klachten leidden. Wij hebben die *dissatisfiers* in beeld gebracht om er actie op te kunnen nemen.

Een aantal concrete acties kan ik noemen: het commandantenfonds waar veel goede dingen mee worden gedaan; internet aan boord, hoewel dat nog zijn beperkingen kent; renovatie van accommodatie wat wel nog lange adem vergt; en beter ingerichte standaard legeringskamers die gaandeweg worden gerealiseerd. Daarnaast hebben we veel aandacht voor het verbeteren van het functietoewijzingsproces. We moeten daarin de vinger op de zere plek leggen. Dat vraagt tijd en aandacht. En we moeten ons realiseren dat het nooit iedereen naar de zin zal gaan, zeker niet in deze tijd van personele tekorten.’

Veel marineofficieren vonden de marineleiding zo stil na “Hiddes”, kan dit het wantrouwen jegens de leiding ook hebben gevoed?

‘Natuurlijk zijn er zaken in retrospectief waarvan je nu weet: als dat weer gebeurt, moeten we de escalatie beter beperken. Ik denk dat ook de politieke leiding zich dat heeft gerealiseerd: onderzoek eerst wat er daadwerkelijk aan de hand is voordat allerlei uitspraken worden gedaan die door de media worden uitgelicht en uitgegroot.

Kijk, media, parlement en kabinet versterken elkaar soms, waardoor onderwerpen worden opgeblazen. Dat is ons toen overkomen en ik heb geprobeerd dat zo goed mogelijk recht te zetten. Specifiek hebben we daarover het personeel van Hr. Ms. Tjerk Hiddes bijgepraat.

Een ding is voor mij duidelijk geworden: interne communicatie is minstens zo belangrijk als externe communicatie, en het is ook erg moeilijk om dat goed te doen. Duidelijkheid naar je eigen mensen over hoe je ergens in staat is essentieel. Als marineleiding ben je overigens vaak wel gehouden aan een bepaalde woordvoeringslijn die centraal wordt bepaald als het onderwerpen betreft die ook extern aandacht krijgen. Je krijgt dan te maken met beperkingen, en dat is soms vervelend.

Om het vertrouwen te herstellen is het naar mijn mening nodig, en dat heb ik bij mijn aantreden ook gezegd, dat we als marine moeten proberen om grote reorganisaties buiten de deur te houden. Er moet weer rust komen in de organisatie. Maar de marine heeft hier geen absolute vrijheid in en de invloed daarop is beperkt. In het departementaal Beraad leg ik wel uit dat de belastbaarheid van ons personeel, als het gaat om reorganisaties, grenzen heeft bereikt.'

Die laatste woorden sluiten mooi aan bij een van de vragen waar de marineofficieren op de werkvloer mee zitten:

Vindt u dat u voldoende grip heeft op 'uw' zee-strijdkrachten?

'Het is natuurlijk zo dat je als operationeel commandant verantwoording moet kunnen afleggen over wat er gebeurt bij de zee-strijdkrachten. Dat was vroeger zo, toen we nog een bevelhebber hadden, en dat is nu nog zo. De vraag is dan, als je die verantwoordelijkheid hebt, of je ook voldoende bevoegdheden hebt om invloed uit te oefenen op wat er gebeurt. In het nieuwe besturingsmodel ben je als operationeel commandant veel afhankelijker van anderen dan vroeger: beleidsverantwoordelijkheden liggen op een hoger niveau (HDIO/HDP/CDS). Daarop heb je natuurlijk wel invloed in een adviserende rol, maar die wordt afgewogen in de bredere context van de hele krijgsmacht. Ook worden ondersteunende activiteiten door andere instanties zoals DMO en CDC uitgevoerd, waardoor je daar van afhankelijk bent.

Ik ervaar dat soms, ik wil niet zeggen als knellend, maar toch als een beperking. Normaal zeg je: als je verantwoordelijkheid draagt, moet je ook de bevoegdheden hebben die daar bij horen. De Bestuursstaf weet hoe die verantwoordelijkheden en bevoegdheden zijn toegedeeld, maar de mensen op de werkvloer weten dat meestal niet. Die begrijpen vaak niet dat ik minder zeggenschap heb over bepaalde zaken dan de bevelhebbers in het verleden. Ook door een andere toedeling van de budgetten is sprake van een andere verdeling van invloed en zeggenschap. We werken in het nieuwe besturingsmodel met *shared services* (dienstencentra); de driehoek beleidsverantwoordelijke/opdrachtgever – dienstverlener – uitvoerder moet goed op elkaar zijn afgestemd. Dat is nu nog niet altijd het geval, maar daar zijn we met alle spelers druk mee bezig. Ik ben er van overtuigd dat, als dat eenmaal goed is ingeregeld, ook dit besturingsmodel kan werken.

Tussen personeel en materieel bijvoorbeeld staan schotten; daarvoor bestaan separate financiële budgetten en geldstromen. De toewijzing en het gebruik daarvan wordt grotendeels bepaald door de respectievelijke beleidsverantwoordelijken in de Bestuursstaf, en operationele commandanten moeten binnen die beleidskaders blijven. Ik kan daar nauwelijks in sturen, hooguit adviseren. Ik vind het daarom wel eens moeilijk om uit te leggen dat ik wel de eindverantwoordelijkheid voel voor de Koninklijke marine, het CZSK, maar dat ik niet altijd de bevoegdheden en instrumenten heb om in te grijpen, en daarvoor vaak afhankelijk ben van anderen die in het besturingsmodel een rol spelen. Er zijn met de invoering van dat model nu eenmaal majeure veranderingen doorgevoerd. En in zo'n nieuwe situatie duurt het in zijn totaliteit zeker 5 jaar voordat iedereen in de defensieorganisatie, ook op de lagere niveaus, weer precies snapt hoe het werkt en weet waar hij ergens voor terecht moet. Alles moet gaandeweg weer op zijn plek vallen.

We zitten er nu nog midden in. Ook de personele tekorten zijn er de oorzaak van dat het nog niet goed werkt, dat mensen de processen en hun rol daarin nog niet kennen of zich soms niet houden aan de afspraken. Daar is helaas op veel plaatsen binnen defensie nog sprake van. Maar het model op zichzelf kan werken, daarvan ben ik overtuigd.

Kom ik terug op de strategische kaart: die geeft voor de AR wel inzicht en grip. De kaart staat los van het grote besturingsmodel, en is een intern instrument. De kaart is een steuntje in de rug om ervoor te zorgen dat we als AR met de goede zaken bezig zijn, dat we de juiste prioriteiten stellen en dat datgene wat op de AR-agenda staat ook een relatie heeft met wat we als prioriteit hebben benoemd. Dat we datgene wat we wel zelf kunnen bepalen en beïnvloeden, ook op de goede manier aanpakken. Als ik bijvoorbeeld als belangrijke prioriteit noem het opheffen van de tekorten, werving en behoud, dan is het belangrijk dat mensen zich weer senang gaan voelen en bij de marine willen blijven. Daarvoor moeten we dan ook die onderwerpen op de agenda hebben, die leiden tot activiteiten in de organisatie die daar verbetering in brengen, en dat moeten we ook meten. De strategische kaart geeft de essentie van dit proces weer: je moet je laten sturen door je doelstellingen. Operationeel gezien is het bijvoorbeeld belangrijk om als marine met schepen en eenheden te worden ingezet om je relevantie aan te tonen, dat gaat niet vanzelf. Het vraagt wel om nadenken en afwegen: wat kan ik van de mensen vragen en tegelijkertijd er voor zorgen dat ze zich goed voelen en met plezier hun werk doen?

Hoe denkt u over de mogelijkheid om gedurende bepaalde perioden OT-personeel buiten Defensie te laten werken?

'Ik vind het een interessant instrument maar moeilijk te hanteren als je met 20% tekorten op de werkvloer zit. Dan ben je niet zo geneigd om tegen de mensen te zeggen, 'ga maar eens iets buiten de deur te doen'. Je hebt ze hier hard nodig.

Ik snap wel dat de mensen de behoefte hebben zich te ontplooiën en te verbreden, maar hoe leg je dat uit aan degenen die achterblijven? Ik vind het als idee aantrekkelijk, maar niet in deze situatie.

Vindt u dat het P&O-systeem inmiddels naar behoren functioneert? Wat verwacht u van de loopbaanbegeleiders?

‘In het verleden hadden we als KM het IVP 2000 in gebruik en dat hadden we redelijk goed op orde. De andere krijgsmachtdelen hadden andere systemen. Om Efficiencyredenen is toen centraal een blauwdruk voor P&O opgesteld met Peoplesoft als defensiebreed registratiesysteem Peoplesoft. Als systeem was het niet geënt op het mobiele domein (schepen) terwijl alle systemen/procedures in het IVP daar wel op afgestemd waren. Al snel zaten we daar dus met een groot probleem. Tegen het advies van de toenmalige marineleiding in is Peoplesoft toch ingevoerd, zonder dat het mobiele terrein was afgedekt. Ik ben natuurlijk niet blij met hoe dat voor de schepen is uitgekapt. Peoplesoft en het functietoewijzingsproces zijn niet geworden waar we op gehoopt hadden. Het heeft onzekerheid en onrust gebracht. Loopbaanbegeleiding kan dit weer terugbrengen: het kan duidelijkheid geven over wat wel en niet kan. Gelukkig zijn de meeste kinderziektes van Peoplesoft bij de KM er nu wel uitgehaald. Het mobiele domein blijft wel een uitdaging.

Ik hoop dat door een goede loopbaanbegeleiding uiteindelijk de voorspelbaarheid voor onze mensen weer groter wordt. Het functiebestand en het daarvan afgeleide per-

soneelsbestand kent een bepaalde rangsverdeling, die is gespreid over het personeel en over de jaren dat het personeel bij de KM werkt, voor een OT-er/FPS 3 gemiddeld langer dan vroeger. Daar kun je grofweg een bepaalde carrièregang, mogelijkheden en onmogelijkheden mee voorspellen. Dat moet door loopbaanbegeleiding weer vertaald worden naar individuen en actuele situaties in onze organisatie. Dan krijg je een meer reëel beeld van wat kan en niet kan, als het gaat om opleidingsmogelijkheden en bevorderingskansen. Met zo’n reëel verwachtingspatroon breng je meer zekerheid en uiteindelijk ook duidelijkheid. Er zijn bij het CZSK inmiddels ruim 35 loopbaanbegeleiders aan de slag; anderen zijn we nog aan het opleiden. Maar ik wil wel waarschuwen voor te hoge verwachtingen: in een situatie met personele tekorten en opleidingsachterstand zal het zeker nog even duren voordat alles zijn beslag krijgt.’

Hoe komt het toch dat de KM, in tegenstelling tot een jaar of 10 geleden nauwelijks meer in het nieuws is, behalve na negatieve incidenten? Is een beter mediabeleid noodzakelijk?

‘Laat ik beginnen met te stellen dat de media zich niet laten sturen. Ik probeer zoveel mogelijk aandacht voor de marine en haar lopende operaties te krijgen. En met de mariniers in Tsjaad en onze fregatten voor de kust van Somalië is dat goed gelukt. Maar negatieve publiciteit is sexier dan positieve publiciteit. Ik kan u zeggen, het is bijzonder moeilijk om bij voortduring je bedrijf positief in het nieuws te brengen. Ik deel zeker niet de mening van sommigen dat negatieve aandacht ook aandacht is. Maar neutrale aandacht is voor mij al positief. En als het feitelijk klopt ben ik extra blij. De media maakt het niet uit of er commando’s van de KL of mariniers aan het werk zijn, voor hen en het grote publiek zijn het militairen. En veel activiteiten van de marine krijgen geen of weinig aandacht. Dat steekt soms, maar wat intern als belangrijk beleefd wordt, betekent nog niet dat de media dat als ‘nieuws’ beschouwen. Een buitenstaander leest heel anders dan een insider. Hoe dan ook, P.R. is een voortdurend aandachtspunt.

Ik geef ook regelmatig aan dat er sprake is van “zeeblindheid” bij het grote publiek; dat veiligheid op zee belangrijk is voor Nederland en zeker niet vanzelfsprekend.. Maar de aandacht van de media ligt momenteel - begrijpelijkerwijs - op Afghanistan en minder op de maritieme wereld. Met de piraterij rond Somalië constateer ik overigens wel verschuiving van de aandacht’

Verkenningen, toekomst

Hoewel de Strategische kaart een andere, interne, doelstelling heeft is ligt een link naar de Verkenningen toch voor de hand. Hoe ziet u die relatie?

‘Die link is er wel enigszins, maar in beperkte mate. Het tijdspad van de strategische kaart is veel korter. Bij de Verkenningen wordt allereerst nagedacht over scenario’s in de verdere toekomst, waarbij ook de zee van belang is

of een rol speelt. Van de Marine, en van mij als adviseur van de defensieleiding op maritiem gebied, wordt verwacht dat we kunnen uitleggen waarom en hoe de marine daarin relevant is of kan zijn, ook in de toekomst. Daarom is de marineleiding, met inbreng van velen, een Maritieme Visie aan het uitwerken, gericht op het jaar 2030. Het uitgangspunt daarbij is de marine van na de marinestudie, vanaf 2015.

De vraag dient zich dan aan welke essentiële capaciteiten belangrijk zijn om ook in de richting van 2030 relevant te zijn voor de samenleving. De Maritieme Visie kijkt net als de Verkenningen naar de ontwikkelingen in de wereld, en welke essentiële operationele capaciteiten op maritiem gebied van belang zullen zijn of versterkt moeten worden. Daaruit vloeien ontwikkelingslijnen voort voor de Marine van na 2015. De Maritieme Visie wordt waarschijnlijk over een kleine twee maanden afgerond en dat is dan tevens onze bijdrage aan de Verkenningen. Daarmee geef ik ook invulling aan mijn rol als maritieme adviseur van de defensieleiding.

Daarbij moet niet geredeneerd worden vanuit beschikbaar budget, dan beperk je jezelf teveel, maar vanuit de vraag waar onze nationale belangen liggen, hoe die belangen zouden kunnen worden geschaad en welke risico's onderkend kunnen worden. Vervolgens: hoe ga ik die risico's uitsluiten of beperken? Dat vraagt uiteindelijk om bepaalde capaciteiten, en dus middelen en geld. Dat is het moment van de keuzes, En in die logische volgorde moeten de gedachten lopen.

Denkt u ook niet dat de Verkenningen enkel een verkapte exercitie zijn voor nieuwe bezuinigingen op Defensie?

'De werkgroep is bezig zo zuiver mogelijk opties in kaart te brengen, denkend vanuit scenario's. Hoe daar vervolgens politiek mee wordt omgegaan is een andere vraag. De financiële situatie is niet zodanig dat er scheppen met geld bij zullen komen. Maar ook bezuinigingen zijn politieke beslissingen.

Wat ik op dit moment voor de marine erg belangrijk vind is om in ieder geval de Marinestudie in te vullen, en daarmee perspectief aan de mensen te bieden en de balans terug te brengen. Het is goed om verder vooruit te denken, maar voorlopig ben ik blij als de Marinestudie goed en tijdig volgens plan wordt ingevuld. Dat plan is politiek geaccordeerd. Ik wil die koers vasthouden. Ik ben voorzichtig om allerlei zijsprongen te maken omdat ik niet het gevoel heb dat dit uiteindelijk tot een goed resultaat zal leiden. Een goed uitgevoerde Marinestudie zal een relevante KM, zowel voor het eigen personeel als voor de samenleving tot resultaat hebben.

Ik hou dus graag vast aan de Marinestudie. Met de Marinestudie hebben we in feite onze verkenningen voor het komende decennium uitgevoerd, al in 2005. Toen is goed nagedacht over de koers, is de strategische keuze gemaakt om landoperaties te kunnen ondersteunen en beïnvloeden, met als consequentie de verdere integratie

van vloot en mariniers, en om in het lagere deel van het geweldspectrum te kunnen opereren met relatief goedkope middelen. Wat ik niet zou willen is dat de uitvoering van de Marinestudie zou worden uitgesteld om te wachten op uitkomsten van de Verkenningen.'

Waar liggen de speerpunten van de KM in de komende decennia en hoe wordt hierop geanticipeerd?

'Voor mij ligt het speerpunt besloten in ons motto: "veiligheid op en vanuit zee". Kijkend naar de wereldeconomie, naar de afhankelijkheid van handels- en energiestromen, is het maritieme domein veel belangrijker dan veel mensen zich realiseren. Er zijn potentiële knelpunten, *choke-points*, [in dit geval smalle zeestraten, red] potentieel instabiele gebieden (Somalië), maar ook andere factoren die de handels- en energiestromen dreigen te verstoren.

'Met de Marinestudie hebben we in feite onze verkenningen voor het komende decennium uitgevoerd, al in 2005'

Marines, en ook de onze, spelen een belangrijke rol en kunnen zowel optreden op zee, als invloed uitoefenen op situaties aan land. Steeds meer landen realiseren zich de afhankelijkheid van het maritieme domein en proberen hun invloed daarin te vergroten. Denk aan meer maritieme presentie van landen als China, India, en ook Rusland dat zich weer meer op het maritieme wereldtoneel vertoont.

Als marine moet je ook relevant willen zijn als het gaat over taken 'dicht bij huis', zoals explosieven- en mijnenruiming, SAR, hydrografie, kustwachttaken etc. Daarnaast is het goed, zowel voor het draagvlak in de samenleving als voor de motivatie van ons personeel, dat je als marine je capaciteiten inzet bij rampen en humanitaire hulpacties. Allemaal taken en situaties waarin de marine naast het expeditionaire optreden, een belangrijke rol kan spelen.'

Operationele marine

In augustus 2009 wordt een compagnie van de mariniers ingezet in Uruzgan. Hoe verloopt het paarse opleidingstraject van de compagnie met het bataljon van onze CLAS-genoten?

'Daar zijn we nu volop mee bezig. Ik heb absoluut vertrouwen in de goede samenwerking en in de goede wil. En daarmee in de goede uitkomst van het traject.'

Wat voor soort missie staat de mariniers te wachten? Wat zijn in Uruzgan de werkzaamheden, taken en doelen van de mannen?

'De compagnie wordt onderdeel van de TFU, de taken wijken niet af van wat er nu gebeurt: patrouillegang en konvooibegeleiding etc., het werk dat ook nu al in het kader van de 3-D approach [Defence, Diplomacy and

Development, red] wordt gedaan. Het is niet zo dat we een aparte mariniersmissie gaan opzetten.'

Zijn de mariniers voldoende opgeleid en uitgerust om deze missie uit te voeren?

'Mijn insteek is dat ze daar goed voorbereid en adequaat uitgerust naar toe gaan, dus in organiek verband getraind en uitgerust. Daar waar dat nodig is, gegeven de omstandigheden in het gebied, worden aanpassingen gedaan aan de uitrusting voor wat betreft persoons- en voertuigbescherming en eventueel aanvullende uitrusting (zoals bijvoorbeeld nachtzichtapparatuur) in lijn met de eenheden van het CLAS, om adequaat op te kunnen treden.'

Houdt u rekening met 'ernstslachtoffers'?

'Vanaf het eerste moment dat ik als leidinggevende verantwoordelijkheid draag, en nu dus ook als operationeel commandant, leef ik met het idee dat er iets kan gebeuren. Daar, in Uruzgan, maar ook elders tijdens de activiteiten van onze schepen en eenheden, of hier op het kazerneterrein. Veiligheid vind ik dan ook een uitermate belangrijke issue. Bij de inzet van mensen stel ik mijzelf altijd twee belangrijke vragen: is het relevant, doet het er toe waar we mee bezig gaan? En: is het verantwoord, worden er geen onnodige risico's genomen? Dat zijn voor mij wezensvragen. Natuurlijk weet ik dat we risico's lopen bij ons werk, je zou jezelf voor de gek houden als je dat niet inziet.'

Bent u tevreden over de integratie van de vloot en mariniers?

'Soms zijn er wel eens misverstanden over. Het is geen integratie om de integratie. De doelstelling is niet 'we worden allemaal gelijk'. Het gaat mij er juist om dat mariniers bepaalde specifieke kwaliteiten en capaciteiten vertegenwoordigen, net als de diverse vlootonderdelen. Ik vind de combinatie van die twee, kijkend naar onze taakstelling en naar de toekomst, juist erg krachtig.

Ik zie bij NLMARFOR dat het gedachtegoed erachter langzaam maar zeker invulling krijgt. Ik zie dat de mariniersbataljons zich aan boord van de LPD's beter thuis gaan voelen en in de amfibische wereld meer professionele kennis en ervaring opdoen. We zijn op de goede weg, maar we zijn er nog lang niet. De kunst is dat de twee groepen de meerwaarde in elkaar zien en dat ze zich niet tegen elkaar afzetten. Als ik het breder trek dan vind ik dat krijgsmachtbreed 'joint' werken ook zo in elkaar moet zitten: zoeken naar de synergie. Ik zie meer en meer dat het gedachtegoed beter begrepen wordt. Ik hoop wel dat marineofficieren met ervaring zich dat ook steeds meer eigen gaan maken en nog meer zullen uitdragen. Dat laatste is ook een van de belangrijke aspecten van leiderschap van deze tijd.'

Leiderschap

Wat is uw visie op leiderschap?

'Leiderschap is meer dan leidinggeven. Het is een stap verder. Je moet richting kunnen geven aan het gedrag

'Ik vind de combinatie van de vlootonderdelen met de mariniers, kijkend naar onze taakstelling en naar de toekomst, erg krachtig. De kunst is dat de twee groepen de meerwaarde in elkaar zien.'

van anderen, je moet anderen kunnen inspireren. Daarvoor heb je bepaalde eigenschappen nodig. Je moet zelf het goede voorbeeld geven, zodat mensen zich daar aan kunnen spiegelen, voor je willen werken en de dingen zo goed mogelijk willen doen. Je moet voor jezelf en anderen zo eerlijk mogelijk zijn, duidelijk, consequent in handelen en ook empathisch zijn. Je moet vertrouwen hebben in je mensen en ze de ruimte geven, ook om fouten te maken. Mensen moeten de consequenties van hun handelen natuurlijk onder ogen durven zien, maar het slechtste wat er in mijn ogen bestaat, is een afrekencultuur. De menselijke maat blijft altijd belangrijk. Je moet beseffen dat je niet alles weet, dat je niet altijd gelijk hebt. Je moet *mission command* ook in bestuurlijke zin nastreven, mensen moeten de kans krijgen om hun eigen keuzes te maken.'

Hoe geeft u zelf invulling aan leiderschap, hoe geeft u leiding?

'Met het voorgaande in het hoofd, naar eer en geweten. Ik praat met de mannen en vrouwen, niet alleen met de commandanten. Ik probeer mensen de ruimte te geven om hun dingen te doen. Ik beseef tegelijkertijd dat ik altijd de eindverantwoordelijkheid heb.'

Het novembernummer van het **Marineblad** had als thema het 125 jarig jubileum van de **KVMO**. Vanzelfsprekend lag het zwaartepunt van de artikelen daarbij op de personele en strategische aspecten van de Koninklijke Marine.

De redactie van het **Marineblad** verdient daarbij complimenten voor de samenstelling. (En niet alleen voor de samenstelling van dit specifieke **Marineblad** nummer!)

In het bijzonder, in mijn ogen, geldt dit voor de keuze ook een "technisch" artikel daarbij op te nemen. Ik doel daarbij op het artikel over **Damage Control** op toekomstige marineschepen, geschreven door **LTZ Zor**. Want juist dit onderwerp raakt de grootste (personele) uitdaging aan voor de **KM** van de nabije toekomst: Hoe opereer ik veilig (marine)schepen met een minimale bemanning.

De kleine bemanning is immers een onontkoombaar gegeven, gelet op de kosten en schaarste van personeel. Daarnaast zijn de veiligheidseisen internationaal steeds stringenter en dwingend, ook voor de **KM**, vastgelegd. Brand is daarbij nog steeds de grootste dreiging op een schip.

Waar **LTZ Zor** zich in zijn artikel voornamelijk beperkt tot innoverende brandbestrijdingstechnieken, zijn brand voorkomen en schadebeperking tot een gelimiteerd deel van het (getroffen) schip natuurlijk minstens zo belangrijk. Ook daar is grote vooruitgang bij deze kwetsbaarheid reductie geboekt door nauwe ontwikkeling samenwerking tussen **TNO** en de **KM**.

Nu alleen nog maar hopen dat het **Marineblad** spoedig een artikel kan plaatsen over de ontwikkeling van decentrale i.p.v. centrale

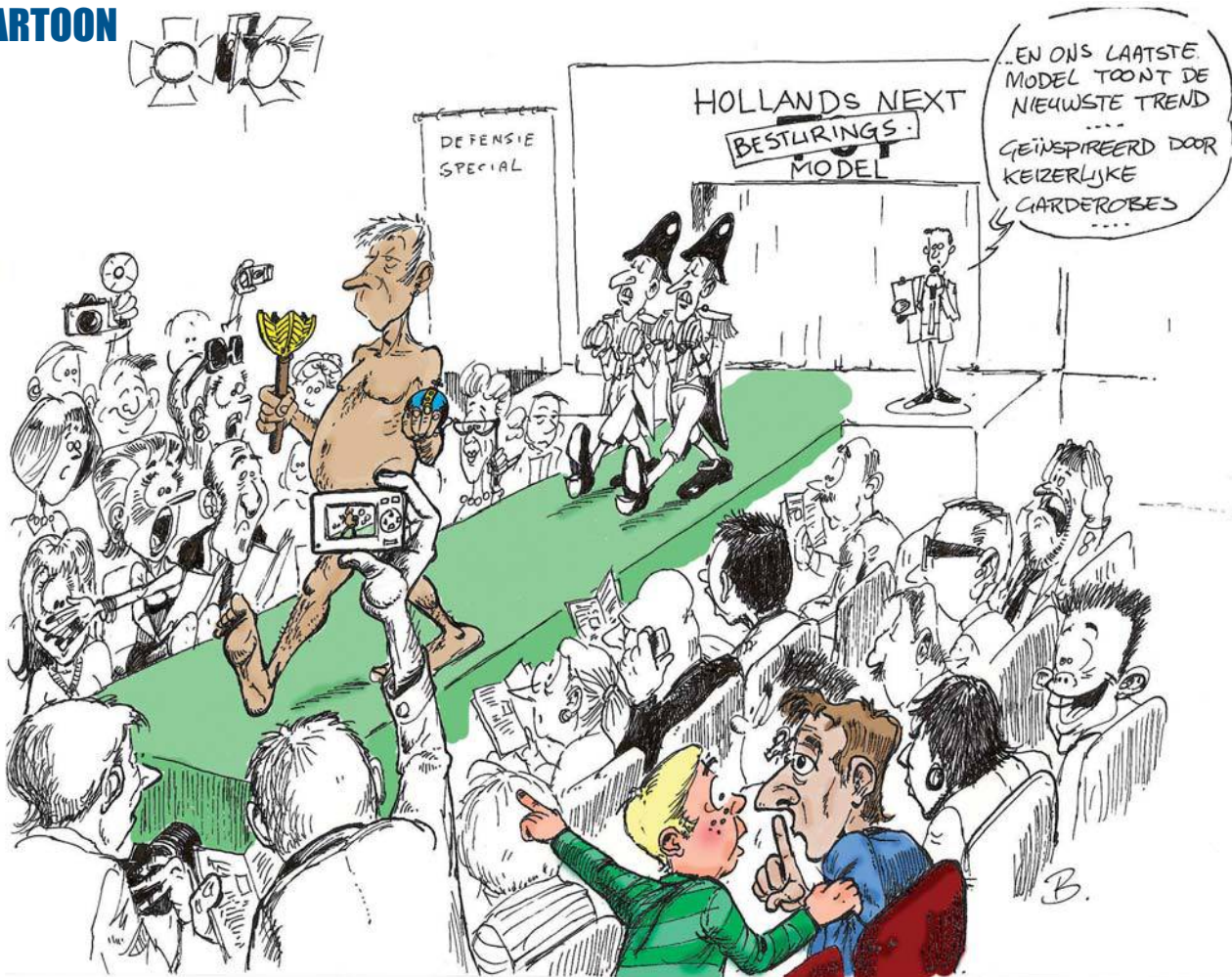
watermist blusinstallaties op marineschepen. Maar ook nu al ligt de **KM** voor vergeleken bij andere marines in de ontwikkeling naar verhoogde veiligheid bij kleinere bemanningen op onze marineschepen van de toekomst.

SBN (b.d.) R. Lutje Schipholt

voorzitter Naval Ship Technical Committee Lloyds Register en oud-voorzitter redactie **Marineblad**

[Naschrift redactie: er zijn inmiddels initiatieven gestart voor een vervolgartikel over innovaties op het gebied van (decentrale) brandbestrijding aan boord.]

CARTOON

Afghanistan

De Amerikaanse minister van Defensie Robert Gates heeft vorig jaar op de militaire academie Westpoint Amerikaanse officieren gevraagd de naakte waarheid te vertellen (en niet het sociaal wenselijke) omdat je daarmee jezelf, de militairen en de natie een dienst bewijst.

Generaal McKiernan, commandant van alle NAVO-troepen in Afghanistan, sprak in een interview, gepubliceerd in NRC Handelsblad¹, over zijn inschatting van de operatie in Afghanistan. De generaal is somber: "Het geweld is heviger dan ooit, dit jaar is er meer geweld dan vorig jaar... het gaat niet de goede kant op". Wel meent McKiernan dat de Talibaan uiteindelijk de strijd zullen verliezen.

De operatie in Afghanistan wordt beschouwd als de eerste echte strategische missie² van de Westerse landen in de 21ste eeuw. Terwijl de NAVO met zijn militairen er alles aan doet om succesvol te zijn, is het de tijd om te bezien hoe we er voor staan.

Het personeel, dat operaties uitvoert, is niet specifiek opgeleid voor deze moderne missies. Bij het uitvoeren van *counter-insurgency* (COIN) is het niet bevorderlijk dat eenheden slechts vier maanden aanwezig zijn in het gebied. Het uitgebreid opereren met lokale overheden, NGO's, diplomaten en het zoveel mogelijk aangepast reageren op de lokale cultuur wordt niet veel geoefend door militairen.³

Hoe gaat het eigenlijk in Afghanistan en in het bijzonder in Uruzgan, waar de Nederlanders hun taken uitvoeren? Wat zijn de gedachten en ideeën van de Nederlandse officieren? Officieren hebben geleerd om zelfstandig en op academisch niveau te denken, goed te observeren en gevraagd en ongevraagd hun meederen te adviseren. In lijn met de oproep van Robert Gates uitte (marine)officieren zich ondermeer via het platform Marineblad. Laat ik hiermee beginnen.

Wat wilden de Westerse strijdkrachten destijds bereiken?

Het is ruim zeven jaar geleden dat de NAVO-strijdkrachten Afghanistan binnenvielen. De eenheden waren zelf verzekerd, kenden een duidelijk doel en de bevolkingen van de verschillende landen waren misschien niet allemaal enthousiast maar er was begrip en men meende dat het goed was dat er iets gebeurde.

De Amerikanen noemden deze missie *Operation Enduring Freedom* (OEF) met als doel de leider van Al Qaida, Osama Bin Laden, op te pakken, de opleidingskampen van Al Qaida-aanhangers te vernietigen en de Talibaan te neutraliseren. Dit laatste door een gezamenlijke Westerse steun aan de nieuwe regering van Afghanistan.

Nederland draagt bij aan de steun aan de Afghaanse regering door deel te nemen aan de *International Security Assistance Force* (ISAF). De ISAF-eenheden moeten veiligheid en stabiliteit garanderen en een gezamenlijke NAVO-aanpak (*comprehensive approach*) moet bijdragen aan een nieuw Afghanistan. Hierbij moet ook de eigen Afghaanse

‘Er is een groeiend respect voor de militairen in het gebied maar aan de andere kant is er kritiek op de missie zelf.’

bevolking een duidelijke rol spelen. In Nederland spreken we van een opbouwmissie, maar iedereen weet dat het anders is.⁴

Wat voor een operatie is het dan wel? Is het een guerrilla-oorlog, bestrijden we terrorisme of zijn we bezig met COIN? Clausewitz⁵ zegt hierover: “The first, the supreme, the most far reaching act of judgement that the statesman and commander have to make is to establish by that test the kind of war on which they are embarking; neither mistaking it for, nor trying to turn it into, something that is alien to its nature.”

De militairen spreken het liefst over een COIN-missie, terwijl in zijn interview generaal McKiernan bevestigt dat de NAVO bezig is een guerrilla te bedwingen.

De Nederlandse bijdrage

Op de een of andere manier wil het maar niet duidelijk worden dat de Nederlandse bijdrage in Uruzgan een COIN-missie is; de militairen zijn onderdeel van de Nederlandse *Defence, Diplomacy and Development* (3-D) aanpak, waarin Defensie, Buitenlandse Zaken en Ontwikkelingssamenwerking samenwerken. Toch hebben velen het idee dat van deze 3-D aanpak weinig terecht komt. Uit gesprekken met officieren, betrokken bij deze operatie, komt het beeld naar voren dat er onvoldoende samenwerking is tussen onderdelen en dat er onvoldoende financiële middelen beschikbaar zijn voor Defensie.⁶

Door het uitblijven van voldoende andere deelnemers (de andere 2 D-onderdelen) bestaat het gevaar dat de militairen meer en ook andere activiteiten gaan doen dan waarvoor ze zijn gekomen. Bovendien blijkt dan dat de militairen onvoldoende uitgerust en onvoldoende getraind zijn voor zulke zaken. Gedurende de missie worden door de Defensie Materieel Organisatie (DMO) belangrijke materieelaankopen gedaan. De vraag is dan ook: hebben de militairen nog wel het juiste mandaat voor de activiteiten die ze daadwerkelijk uitvoeren?

Wat willen we bereiken?

Het is belangrijk om op gezette tijden bij deze vraag stil te staan.

“De nadruk ligt op wederopbouw”, aldus de toenmalige CDS in de Defensiekrant van januari 2007, “niet omdat het beter verkoopt, maar het is essentieel.”

Zoals vaak bij internationale conflicten neigen velen er toe om meer te letten op de activiteiten die we doen dan op wat militairen noemen de “endstate”, het uiteindelijke doel van de missie. In de verschillende rapporten en verslagen worden vaak de activiteiten beschreven, niet een einddoel of een bereikt tussendoel. Rupert Smith⁷ stelt dat militairen tegenwoordig zonder een duidelijke “endstate” een moderne operatie beginnen. Een zorgelijke ontwikkeling.

Weten we wat de “endstate” van de missie in Afghanistan is? Wat wil Nederland daar bereiken en wat is de rol van de militairen hierin? Zijn er duidelijke (tussen)doelen gesteld en zo ja, welke zijn dat dan? De Nederlandse militairen die gesneuveld zijn stierven voor een goede zaak, zo wordt ons telkens weer uitgelegd. Wat is dan die goede zaak?

In een recent artikel in NRC Handelsblad⁸ zetten de schrijvers enkele kanttekeningen bij de berichtgeving van journalisten over de Nederlandse resultaten die geboekt worden. Er is wel een groeiend respect voor de militairen in het gebied maar aan de andere kant is er kritiek op de missie zelf.

Wat hebben we straks bereikt?

Betekent dit dat de Nederlandse (en andere Westerse) militairen en NGO's en ontwikkelingsorganisaties straks weggaan zonder dat er een (eind)doel is bereikt? Ja. Misschien nog erger: geen van de investeringen van de Nederlandse overheid in Uruzgan krijgen na ons vertrek een vervolg. De Nederlandse bijdrage vraagt om een veel grotere rol van Buitenlandse Zaken en Ontwikkelingssamenwerking, niet alleen in het gebied maar ook in de voorbereiding met de militairen.

De Afghaanse bevolking ziet na zeven jaar Westerse inzet weinig vooruitgang, zo blijkt uit onderzoek van ICOS (*The International Council On Security and Development*).⁹ Ook andere deskundigen twijfelen en vragen zich af of de Talibaan door militairen kunnen worden verslagen. Militaire activiteiten lijken zo niet meer zinvol in de perceptie van deze deskundigen. Een steeds groter deel van de Nederlandse bevolking denkt er net zo over.

Als we kijken naar de oorspronkelijke doelstellingen kunnen we begin 2009 vaststellen dat:

- Osama Bin Laden nog niet in zijn kraag is gevat;
- De Al Qaidakampen nog bestaan (vooral in Pakistan);
- De gezamenlijke aanpak (zowel binnen NAVO - ISAF - als binnen Nederland) nog niet optimaal verloopt.

Tegelijkertijd lijkt het dat er vanaf medio 2008 meer (Talibaan)strijders in Afghanistan, en met name in Kaboel, actief zijn. In het grensgebied met Pakistan lijken de Talibaanstrijders zelfs de baas te zijn.

Oplossingsrichtingen

Misschien dient de Nederlandse regering een zgn. *Taskforce Veiligheid* in het leven te roepen om, meer dan nu het geval is, de Nederlandse missie in Uruzgan goed te coördineren. Het kan geen kwaad om de huidige aanpak te evalueren en wellicht de einddoelstellingen scherper dan ooit te formuleren.

De *Comprehensive approach*¹⁰ moet op een goede wijze worden uitgevoerd. Deze aanpak is als het ware ontstaan tijdens de missie maar eigenlijk vooraf niet echt door alle betrokken partijen omarmd. Daar moet meer tijd en aandacht aan worden besteed. In trainingen en oefeningen

zouden alle betrokkenen daar veel meer aandacht aan moeten geven.

Ook dient de Nederlandse regering na te denken over een antwoord op de vraag: wat doet Nederland als de president van de VS ons vraagt langer deel te nemen? In de media¹¹ lezen we dat de ene minister spreekt over een nieuw weegmoment, een ander meent dat we hebben aangegeven te vertrekken uit Uruzgan. Enkele basisprincipes voor een succesvolle *counter-insurgency* campagne, zoals midden jaren zestig opgetekend door Thompson¹² worden in de meeste moderne militaire doctrines en analyses genoemd, geanalyseerd en onderschreven. Deze “universele wijsheden” zijn geformuleerd voor het politieke en militair-strategische niveau en het kan geen kwaad deze zo nu en dan weer eens te bezien. Als we enkele daarvan tegen het licht van de actualiteit houden krijgen we het volgende beeld:

- Het primaat van de politieke oplossing.

Deze is gebaseerd op de aanpak van de legitieme grieven van (een deel van) de bevolking. Cruciaal hiervoor is dus het stellen van een juiste diagnose van het structurele probleem dat de opstand veroorzaakt. Voor de militairen is het frustrerend om te zien dat juist anderen met zo weinig mogelijk middelen zoveel mogelijk effecten willen bereiken. Waarom zijn er zo weinig medewerkers van andere departementen (3-D aanpak) die zich daadwerkelijk in het operatiegebied dagelijks willen bezighouden met de wederopbouw? Ontplooï initiatieven voor een civiel-militaire operationele aansturing. Schotten weg tussen militairen en NGO's.

- Het institutionaliseren van een systeem voor civiel-militaire samenwerking bestaand uit de driehoek tussen civiel bestuur, politie, en militairen (vergelijk 3D).

Meer dan tot nu toe moet er een politieke oplossing worden gezocht. Veiligheid verbeteren, maar ook je blik werpen op het verbeteren van de economie en het ontwikkelen van een goed bestuur in Afghanistan. Op strategisch niveau wordt veel overleg gevoerd, ook op het lagere niveau wordt er wel samengewerkt, maar vooral de uitwerking op het operationele niveau laat te wensen over.

- Het thuisfront¹³ moet volledig achter de missie staan.

Al jaren wordt er (ook in Nederland) onderzoek gedaan naar de beleving van het thuisfront bij ernst uitzendingen. Onderzoeksresultaten zijn er. Wat opvalt, is de wisseling, en over het algemeen een afbrokkelende steun in de tijd.

Tot slot

Dit jaar zal een compagnie mariniers op pad gaan naar Uruzgan. Een groot uithoudingsvermogen is essentieel om de opstandelingen definitief te verslaan. We moeten blijven zoeken naar de juiste aanpak. Ook blijven schrijven en kritisch meedenken is van belang. Dat is ontzettend moeilijk. Waarom? Het is moeilijk, omdat elke zin die je schrijft, elke gedachte die je hebt, verkeerd kan worden opgevat of ongelukkig samen kan vallen met incidenten in het missiegebied.

Begin december 2008 werden de eerste zinnen op papier gezet voor dit artikel. Een paar dagen later is er wederom een dodelijk Nederlands slachtoffer te betreuren. Sergeant Mark Weijdt komt op 19 december 2008 om het leven als hij op een bermbom stapt. Ook nu schrijven we met schroom over de missie. Nederlandse militairen vechten momenteel in Uruzgan: samen met Afghaanse en Australische militairen voeren ze een operatie uit in de Baluchivallei in Uruzgan.¹⁴ Doel hiervan is om in het gebied een permanente aanwezigheid van ISAF en de Afghaanse overheid te creëren en de veiligheid te verbeteren.

Desalniettemin moeten we kritisch blijven over de politieke en militaire doelstellingen van de Nederlandse bijdrage en de bereikte resultaten. Als we al de veiligheid verbeteren, kunnen we dan voldoende eenheden in het gebied stationeren? Het verdient onze constante aandacht. Het moet beter in 2009.

Blijven schrijven en kritisch meedenken is dus noodzakelijk. Het kan hier in het Marineblad, maar ook op de website yourdefence.nl.

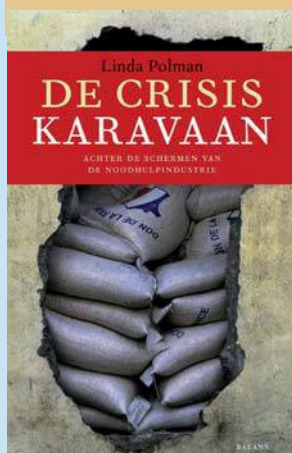
LNTKOLMARNS H.J. Bosch is vice-voorzitter van de KVMO. Dit opiniestuk is op persoonlijke titel geschreven. Reageren? marineblad@kvmo.nl

Noten

1. NRC Handelsblad van 11 September 2008
2. Politiek strategisch, in de zin een samenhang verschaffen aan het gebruik van alle machtsmiddelen van de NAVO staten (het bondgenootschap) militairen in te zetten voor een gezamenlijk doel
3. Cultuuronderwijs wordt zwaar onderbelicht in de initiële opleidingen en de School voor Vredesmissie, Bas Ooink in de Defensiekrant, 15 januari 2009
4. Hans van Baalen, VVD tweede Kamerlid.
5. Carl von Clausewitz, *On War*, edited and translated by M. Howard and P. Paret, 1989, blz 88
6. Nova enquête juni 2008
7. Rupert Smith, *The Utility of Force*
8. Henri Beuders en Jelena Buljac zaterdag 3 januari 2009 in NRC: Berichtgeving over Uruzgan is eenzijdig
9. Zie ook 'On a knife edge: Rapid Assessment Field Survey' <http://www.senliscouncil.net/modules/publications/Knife-Edge-Report>
10. In het Nederlands: alomvattende aanpak. In complexe militaire operaties met een hoog operationeel tempo is het belangrijk tevens op het gebied van diplomatie/politiek, economie en het sociale terrein in te grijpen
11. O.a. in NRC Handelsblad van 13 januari 2009
12. Sir Robert Thompson. *Defeating Communist Insurgency: Experiences in Malaya and Vietnam (Study in International Security)*, Chatto & Widus, 1966
13. De burgerbevolking van Nederland, de kiezer
14. 16 januari 2009

De Crisis Karavaan. Achter de schermen van de noodhulp- industrie

Auteur : Linda Polman
Uitgever : Uitgeverij Balans
Omvang : 230 pag.
Prijs : € 17,95
ISBN : 978 90 5018 9736

Een confronterende blik achter de de hulpverleningstent. Afrika spreekt in al haar rijkdom en rampspoed tot de verbeelding maar wat weten we eigenlijk over de hulpverlening die daar plaatsvindt? Afrika is altijd onderhandelen. Afrika is ook langdurig, verrassend en corrupt. We weten werkelijk niets van de Afrikaanse culturen. Verschillende groeperingen in Afrika worden rijk door samen te werken (onderhandelen) met Caritas en andere hulpverleners. De vluchtelingenkampen blijken toevluchtsoorden voor vriend en vijand. De moordenaars en de slachtoffers van genocide. Allemaal in het grote hulpverleningskamp.

Polman, achterop de fiets, bestuurd door een Hutu is op weg naar het vluchtelingenkamp in Goma, een stad met ongeveer 600.000 inwoners in het noordoosten van de Democratische Republiek Congo. De fiets stuurt behoeftzaam langs de mijnen en de bestuurder wijst Polman er fijntjes op dat een Amerikaanse journaliste zonder gids hier onlangs sneuvelde: -- "kijk daar het gat van de Amerikaans!" -- Even later betaalt Polman de bestuurder met een filmrolletje van de Hema. De schrijfster weet als geen ander de ellende en de volstrekte wanorde in het kamp te beschrijven. Moordenaars en slachtoffers treffen elkaar samen in de hulpverleningstent.

Henri Dunant en Florence Nightingale kunnen tevreden zijn, of niet. De hulpverlening houdt de oorlog gaande, het wordt meermalen uitgesproken in het boek. De extreme Hutu's, die de Tutsi's vermoorden, weten zich veilig in Goma. De ver doorgevoerde neutraliteit en de onpartijdigheid van Het

Rode Kruis helpt iedereen die om hulp vraagt, dus ook de Hutu's. Militairen zouden zeggen: op technisch, tactisch niveau is het perfect, politiek strategisch klopt er werkelijk helemaal niets van. De Internationale Non Gouvernementale Organisaties (INGO's) vechten elkaar de geïmproviseerde tent uit. Als de een het niet doet, dan verleent de ander wel hulp.

Hulpverlening is big business. Polman beschrijft het in "De Crisis karavaan" als een hongerig reptiel van honderden witte Toyota landcruises die zich slingert van het ene naar het andere rampgebied. Zorg dat je er bij blijft en zorg ervoor dat het werk goed in beeld wordt gebracht, opdat het geld binnenstroomt. Zo krijgt zorg een andere betekenis. Media *covering* is belangrijk. Er zijn nu al pleisters met het logo van artsen zonder grenzen (MSF) gesignaleerd.

Bij een internationale crisis vecht iedereen tegen iedereen. Het zijn jaren van waanzin, ellende, verkrachtingen, plunderingen, brandstichtingen en verminkingen. Polman heeft het over artsen zonder verantwoordelijkheid zonder gezag en zonder grenzen, in de Afrikaanse kampen. De journalisten krijgen kritiek van Polman, ze betalen veel geld om foto's van de mooiste geamputeerde te maken. Wat verder opvalt, is dat de burgers slachtoffers zijn, en de militairen en rebellen de winnaars.

Hoe moet het dan wel? Ook Polman heeft de oplossing niet. We moeten wel kritischer worden meent ze. Is hulp geven altijd de enige oplossing? Zijn er andere opties? Journalisten moeten beter leren kijken. Hulpverleners moeten effecten laten zien. Wat zijn de doelstellingen, worden ze gehaald?

Polman is er in geslaagd om diep in de idiote hulpverleningstent te komen en de zaak te beschrijven. Ze roept op om de hulpverleners niet financieel te steunen. Ze pleit voor meer onderzoek naar "goede" organisaties. Wat vele uitgezonden militairen al jaren weten, (de corruptie, de bureaucratie, geen doelstellingen, weinig resultaat en dweilen met de kraan open) weet zij treffend te beschrijven. Militaire inzet wil oorlog stoppen of voorkomen, hulpverlening wakkert het weer aan. Nu afwachten welke reacties dit oplevert. Het is jammer dat gelijktijdig met haar "Crisis karavaan" ook de "Geld Crisis karavaan" over ons heen dendert. In het lijden tijdens onze eigen financiële crisis denken we maar weinig aan de goede doelen voor Afrika. En juist daarmee zouden we volgens het gedachtegoed van Linda Polman in het belang van Afrika kunnen handelen. Nu het geweten immers niet langer gesust wordt door donaties aan goede doelen, zou de Crisis karavaan wel eens tot stilstand gebracht kunnen komen.

D. Bosch

De Prooi. Blinde trots breekt ABN Amro

Auteur : J. Smit
Uitgever : Uitgeverij Prometheus
Omvang : 446 pag.
Prijs : € 19,95
ISBN : 9789044613124

Zo af en toe verschijnen er boeken op de markt die het stempel "pageturner" krijgen. In de meeste gevallen gaat het dan om fictie, echter 'de Prooi' van Jeroen Smit verdient ook zeker dit predikaat. Het boek gaat over de opkomst en ondergang van ABN-AMRO. Vanaf het begin wordt de lezer meegenomen in een stroomversnelling van communicatieve fouten, cultuurverschillen en strategische fouten bij "de Bank". Daarbij heeft de auteur het talent om complexe financiële structuren in heldere en duidelijke taal uit te leggen.

Tijdens het lezen van het boek bekroopt mij regelmatig het gevoel een ramp-toerist te zijn. Je weet dat er iets dramatisch te gebeuren staat, en toch blijf je lezen, omdat je het naadje van de kous wilt weten. Jeroen Smit weet dan ook heel goed de spanning in het boek op te bouwen tot het uiteindelijke moment waarop bekend wordt dat ABN-AMRO verkocht wordt aan een bankentrio RBS, Santander en Fortis. Het begint allemaal aan het begin van de jaren negentig met de fusie van ABN en AMRO. Een fusie die met zachte hand werd begeleid en waar cultuurverschillen niet aan de orde werden gesteld (men moest uitgaan van de overeenkomsten. Vooral de anekdote over een diner bij een Thais restaurant illustreert dit mooi, waarbij beide directies vanuit hun eigen bankcultuur een geschenk voor de ander meebringt.

Deze fusie was erg belangrijk voor ABN-AMRO, omdat hierbij de snelle jongens van de AMRO toegang kregen tot het haast consulaire buitenlandse netwerk van de ABN.

ABN-AMRO heeft in de beginjaren

vooral getracht een grote speler te worden op het gebied van universeel bankieren (alle aspecten van de bankwereld). Toch weet ABN-AMRO keer op keer niet door te breken ten opzichte van gelijkwaardige banken. Ook het niet stijgen van de aandelenkoersen van ABN-AMRO veroorzaakt onrust. Uiteindelijk leidt dit tot een periode waarin een aantal strategische veranderingen plaats vinden. Veel van deze strategische wijzigingen vinden plaats onder begeleiding van consultants. Wat daarbij opvalt, is vooral het gebrek aan goede informatie, wat leidt tot verkeerde strategische keuzes. Opvallend daarbij is dat het lijkt alsof er alleen oog is voor de aandeelhouders, andere *stakeholders* krijgen aanzienlijk minder aandacht. Ook aan de structuur van de bank wordt flink gesleuteld, uiteindelijk leidend tot de business units die gebruik maken van *shared service centres* (klinkt bekend?). Daarnaast is er een raad van commissarissen waar uiteindelijk nauwelijks nog een bankier in zit.

Zoals met elke ramp, is er niet één duidelijke reden aan te geven waarom het misgaat, het is een samenloop van vele fouten die uiteindelijk de ramp veroorzaakt. Dat is meteen ook het knappe van dit boek; de auteur weet de reconstructie zo te beschrijven dat je alle losse elementen herkent, en tevens het totaalplaatje blijft zien. Het boek zit dan ook boordevol wijze lessen, over keuzes voor strategie, cultuur en communicatie. Een echte aanrader voor iedereen die bestuurd, of het nu de lokale visvereniging, een grote multinational of een departement is.

J.L. ten Berg

De mariniers in Tsjaad

Over de missie

De oorlog tussen Tsjaad en Sudan, interne conflicten in Sudan en acties van rebellenroeperingen over en weer hebben in het grensgebied van Tsjaad met Sudan geleid tot een groot vluchtelingenprobleem met duizenden vluchtelingen uit Sudan en nog eens duizenden ontheemden in Tsjaad zelf. Deze worden opgevangen in vluchtelingen- en IDP- (Internal Displaced Persons) kampen. In combinatie met een sfeer van wetteloosheid is er een groot veiligheidsprobleem in het oostelijke gedeelte van Tsjaad. De VN hebben een missie (MINURCAT) opgezet om lokale veiligheidstroepen op te leiden om zodoende de situatie te veranderen en veiligheid en stabiliteit te creëren. De VN heeft de EU gevraagd een interim-strijdmacht te leveren die voor een periode van een jaar

de veiligheid en stabiliteit enigszins kan verbeteren en voorbereidingen kan treffen om de eerste eenheden van MINURCAT op te vangen.

In het kader van deze EU-missie (EUFOR CHAD / RCA) neemt Nederland deel met een verkenningseenheid van het Korps Mariniers. Deze eenheid is ondergebracht bij een lers bataljon en bestaat uit ongeveer 60 man, waarvan het grootste gedeelte wordt gevormd door het verkenningsspeloton dat ondersteund wordt met tien Vikings (gepantserd *all terrain* voertuig). Bijna alle landen van de Europese Unie leveren personeel aan deze missie. De belangrijkste spelers zijn Frankrijk (leidende natie), Polen, Ierland, Nederland, België, Oostenrijk, Albanië en Spanje. De EUFOR-missie startte in juni 2008 en eindigt op 15 maart 2009.

KAPTMARNS (toen nog ELNTMARNS) W. Diepeveen was de pelotonscommandant van de verkenningseenheid van het Korps Mariniers (ca. 50 man) gedurende de eerste vijf maanden van de missie in Tsjaad. Hij was *commander on the ground* waar het patrouilles en acties buiten de poort betrof. Met hem hadden we een goed gesprek over de missie.

Hoe hebben u en de eenheid zich voorbereid voor deze missie?

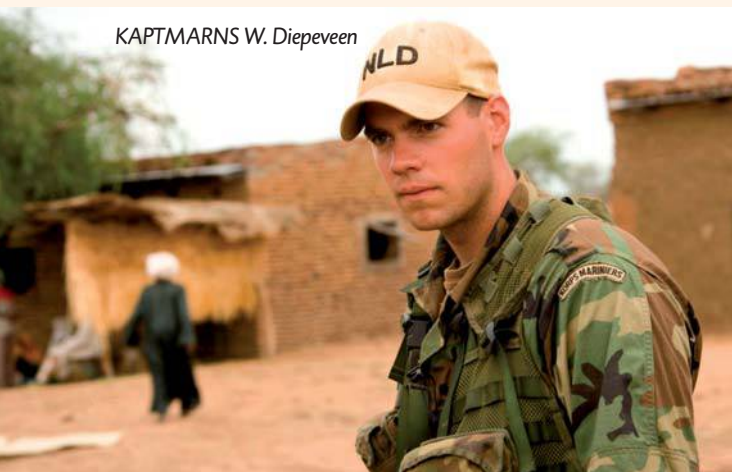
‘Tijdens de Winterdeployment 2008 in Noorwegen hebben wij de eenheid geformeerd en de eerste gezamenlijke trainingen gedraaid. Na Noorwegen hebben we, individueel en in klein groepsverband de Missie Gerichte Instructie (MGI) en de Missie Gerichte Opleidingen (MGO) gevolgd. Hierna werd de eenheid weer samengevoegd en hebben wij nog enkele gezamenlijke trainingen en certificeringoefeningen uitgevoerd. Al met al besloeg de opwerkperiode een kleine 12 weken. In het begin van deze periode zijn wij nog met een klein gezelschap op *fact finding mission* naar Tsjaad geweest en hebben we een kort bezoek gebracht aan het inzetgebied.’

Beschrijf eens uw gemiddelde dag in Tsjaad

‘Op het kamp was ik voornamelijk bezig met de voorbereidingen op patrouilles of de afwikkeling hiervan, veel bureauwerk. Een dag

begint dan ’s ochtends om 05.45 uur; wassen/scheren; ontbijt en baksgewijs om 06.30 uur. Daarna begonnen de werkzaamheden. Rond 12.00 uur middagmaaltijd met aansluitend een siësta van ongeveer 1,5 uur. ’s Middags vervolg van werkzaamheden en rond 16.00 uur sporten. Aansluitend diner en ’s avonds werkzaamheden indien nodig en anders ontspanning (TV kijken, kaarten, film etc.). Een dag in het veld zag er natuurlijk heel anders uit. Bij de meeste meerdaagse patrouilles gingen wij als complete eenheid de poort uit, richting de *area of interest*. Daar werd dan een *Forward Operating Base* (FOB) ingericht en vanuit die FOB stuurde ik de teams (tien man, twee Vikings per team) verschillende richtingen op voor diverse opdrachten (praten met lokale bevolking, veiligheidstroepen en leidinggevende functionarissen, routeverkenningen, sociale patrouilles etc.). Bij belangrijke figuren in de plaatselijke bevolking ging ik zelf mee op pad om de gesprekken te voeren.’

KAPTMARNS W. Diepeveen

U bent officier, leidinggevende. Hoe doet u dat, leidinggeven?

‘Leidinggeven betekent in het algemeen veel praten, dagelijks overleg met de kaderleden, regelmatig een praatje maken met de manschappen en zorgen dat je een goed beeld hebt van de eenheid met zijn sterke en zwakke punten en de zaken die intern leven.

Daarnaast moet je je verantwoordelijkheid kennen en beslissingen durven te nemen. Ik had in principe elke dag een overleg met de kaderleden en dan kwam de dagelijkse gang van zaken aan de orde. Iedereen kon daar zijn mening geven en uiteindelijk neem je als commandant de beslissing. Dit betreft natuurlijk rustige situaties op het kamp. Zodra het erom spant moet je als commandant in staat zijn om direct beslissingen te nemen en duidelijk aansturing te geven aan de ploegcommandanten.’

Hoe was de situatie in Tsjaad ten tijde van uw plaatsing?

‘Die was relatief rustig maar kon wel elk moment omslaan. Een aantal schietincidenten van burgerbevolking en veiligheidstroepen onderling toonde dat wel aan. Buiten de incidenten op 14 Juni (zie hieronder) hebben wij ook nog ingegrepen bij wat kleinere incidenten. Zo was er een conflict in een dorp tussen de lokale bevolking en rondtrekkende nomaden. Deze nomaden hadden de dorpingen bedreigd en geprobeerd ze te verjagen zodat zij zelf de landerijen konden gebruiken. Toen wij daar lucht van kregen zijn we met zes Vikings en een kleine *show of force* het nomadenkamp binngetrokken en hebben de leider erg duidelijk gemaakt dat wij dergelijke activiteiten niet accepteerden. Hij begreep dat en de situatie is daar gestabiliseerd, verdere incidenten zijn daar uitgebleven. Verder heb ik heel sterk het gevoel dat wij in de periode van onze aanwezigheid de veiligheid absoluut verbeterd hebben. Incidenten waren minimaal en de bevolking reageerde erg enthousiast.’

Wat gebeurde er 14 juni?

‘De geruchten en informatiestromen wezen al een aantal dagen op rebellenactiviteit in onze *area of responsibility*. Toen de informatie concreet werd bleek dat een grote rebellenalliantie Tsjaad binnengetrokken was en om Goz Beida (waar we geplaatst waren) heen getrokken was en in de richting ging van Abeche in het Noorden (waar het veldhoofdkwartier van EUFOR zit). Ze werden echter op 13 juni halverwege hun opmars geblokkeerd door het Tsjadische leger, dat de rebellen aanviel met gevechtshelikopters. Daarop splitsten de rebellen zich op en kwamen weer terug richting Goz Beida. Zaterdagochtend kregen wij de opdracht om samen met een

lerse compagnie patrouilles uit te voeren in de stad en de toegangswegen te controleren. Die ochtend gebeurde er verder niets en keerden we terug naar het kamp. Daar hadden we net gegeten toen het alarm afging en er ‘stand to’ werd gepraaid. Toen ik mijn tent uit kwam was in de verte al mortier- en mitrailleurvuur te horen. Direct werden alle eenheden in gereedheid gebracht en gingen alle lerse eenheden het kamp af om stelling te nemen voor het vluchtelingenkamp nabij Goz Beida. Het gevecht tussen de rebellen en het Tsjadische leger was al losgebroken en er waren donkere rookwolken te zien die opstegen vanuit de stad. Het Tsjadische leger trok zich echter al vrij snel terug waarna de rebellen vrij spel hadden in de stad.

Intussen stonden wij nog steeds op het kamp te popelen om ingezet te worden. Wij waren op dat moment echter de *quick reaction force* en moesten in principe wachten tot we ergens benodigd waren. Dat kwam al vrij snel in de vorm van een telefoontje van een medewerkster van UNICEF die aangaf dat de rebellen voor de poort van hun *compound* stonden en dreigden binnen te breken. Ze waren behoorlijk bang en ik werd er met de complete eenheid op uitgestuurd om het *compound* te gaan beveiligen/te ontzetten. Daarop trokken we met alle Vikings de stad in en namen snel posities rondom het Unicef *compound*. Op het marktplein stonden we op 50 meter afstand lijnrecht tegenover een overmacht aan rebellen. Wij waren met een man of 50 tegen zeker 120 a 130, vaak zeer jonge rebellen, die behoorlijk zwaar bewapend waren. Na een uur maakten de rebellen hun eerste *move*. Een aantal eerder gestolen voertuigen van hulporganisaties werd naar voren gereden. De leider van de rebellen kwam naar mij toe en leverde de sleutels van de gestolen auto's, waarop hij zei dat ze geen problemen wilden met EUFOR. Vervolgens trokken de rebellen zich langzaam terug uit de stad en begonnen wij de zwaar aangeslagen hulpverleners te evacueren, zo'n 235 in getal. We hebben ze ondergebracht op ons kamp en de rust keerde weer terug in het gebied.’

Zijn uw verwachtingen van deze missie uitgekomen?

‘Ik wist van te voren niet echt wat ik er van moest verwachten, mijn doelstelling was in ieder geval om een mooie ervaring op te doen, met iedereen heelhuids terug te keren, goed werk te leveren, en in de periode dat wij aanwezig waren voor wat rust en veiligheid in het gebied te zorgen. Die doelstellingen zijn allemaal gehaald, en daarbij hebben wij ook nog de Viking operationeel kunnen testen. Dus concluderend kunnen we zeggen dat de missie in mijn ogen zeker geslaagd is.’

Enkele internationaal-rechtelijke aspecten van hedendaagse zeeroof rond Somalië

Zeeroof

Oktober 2008: Hr.Ms. De Ruyter escorteert twee vrachtschepen met hulpgoederen naar de Somalische hoofdstad Mogadishu. (AVDD)

In 2006 werd het vlootverband CTF-150 ernstig belemmerd bij de bestrijding van zeeroof in de wateren rond Somalië. Het vlootverband had destijds geen juridische grondslag om een einde te maken aan een daadwerkelijke zeeroof.¹ Dit voorval begon in volle zee waar Hr.Ms. De Zeven Provinciën gedurende meerdere uren probeerde een eind te maken aan de zeeroof.

De plegers vluchtten de territoriale zee van Somalië in. Hier had het oorlogsschip geen recht om op te treden, ondanks het feit dat gericht op hen geschoten werd. Aangezien Somalië ook niet optrad tegen deze misdadigers zijn ze niet gearresteerd.

Zeeroof is geen onderdeel van de geschiedenis, deze vorm van criminaliteit is nog steeds erg actueel. De laatste jaren hebben meerdere schepen van de Koninklijke Marine (KM) meegedaan aan de bestrijding van zeeroof, vooral in de wateren rond Somalië. Cijfers van de *International Maritime Organization* (IMO), een gespeciali-

seerd agentschap van de Verenigde Naties (VN) geven aan dat het een belangrijke zaak betreft.² De Europese Unie (EU) deelt deze ernst en stuurt nu een internationale maritieme operatie aan die ten doel heeft zeeroverij rond Somalië te bestrijden: operatie Atalanta.³ Zelfs China levert een bijdrage en zet daarbij voor het eerst in zeshonderd jaar haar oorlogsschepen in voor een internationale maritieme operatie.⁴

Dit artikel gaat in op internationaal-rechtelijke aspecten van zeeroof, met name rond Somalië. Daar ligt momenteel het zwaartepunt van zeeroof. Na een korte beschrijving van de situatie in Somalië wordt beschouwd hoe de zee is ingedeeld om vast te kunnen stellen wie het recht heeft om tegen zeeroovers op te treden. Vervolgens wordt de terminologie besproken, omdat de term 'piraterij' ook veelvuldig opduikt. Daarna komen de juridische grondslagen op basis waarvan zeeroof kan worden bestreden aan bod. Het artikel eindigt met concluderende opmerkingen.

Ter verduidelijking wordt opgemerkt dat dit artikel handelt over zeeroof onder het internationaal recht. Of de commandant van een Nederlands oorlogsschip bijvoorbeeld wel opsporingsbevoegdheden heeft of wat deze

commandant moet doen met aangehouden zeerovers valt onder het nationaal recht, dat komt hier niet aan de orde.

Somalië

Somalië is een arm land (en een *failed state*) dat ligt in de Hoorn van Afrika. In het oosten is het begrensd door de

onderdeel van een noodhulpprogramma waarvan miljoenen mensen afhankelijk zijn. De maritieme criminaliteit is professioneel georganiseerd. In Somalië zijn er meer dan 150 zeeroverbendes, die zich vaak onderscheiden door hun tribale of clanachtergronden en worden gerund door krijgsheren, corrupte zakenlieden en lokale autoriteiten. Ze zijn goed georganiseerd met hoofdkwartieren aan de wal en hebben moederschepen met moderne communicatie- en navigatiemiddelen voor het onderscheppen van koopvaardijschepen, ook honderden mijlen verwijderd van de kust van Somalië. Zij beschikken eveneens over moderne bewapening en varen met kleine, snelle rubberboten. Hiermee vallen ze grote schepen aan, stelen de lading of gijzelen de bemanning en schip.

Maritieme zones

Zeeën zijn verdeeld in maritieme zones, die worden gemeten vanaf een basislijn. De normale basislijn is de laagwaterlijn langs de kust. De indeling van de zeeën in maritieme zones is vastgelegd in het Zeerechtverdrag.⁵ Dit verdrag dat wel wordt beschouwd als de Grondwet der Oceanen, bevat fundamentele regels ten aanzien van de indeling van verschillende maritieme zones op zee. Overigens is Somalië partij bij dit verdrag. In het kader van zeeroof zijn de volgende maritieme zones relevant: ten eerste de maritieme binnenwateren

zeeroof is geen onderdeel van de geschiedenis, deze vorm van criminaliteit is nog steeds erg actueel

Indische Oceaan, in het noorden door de Golf van Aden. De kustlijn bedraagt ongeveer 3.300 kilometer. In 1991 werd het land in chaos gedompeld, mede omdat de centrale regering niet meer functioneerde. Sindsdien is er in Somalië een overgangsregering, de *Transitional Federal Government*, die weliswaar internationaal erkend is maar zeer beperkte controle over het grondgebied en de territoriale wateren van Somalië heeft.

Door het gebrek aan effectieve controle zagen bijvoorbeeld buitenlandse vissers hun kans schoon om illegaal in de nationale wateren van Somalië te vissen. De Somalische vissers op hun beurt hebben zich bewapend om zich te verdedigen en om tol te heffen van de buitenlandse vissers. Deze praktijken escaleerden en zijn ontaard in zeeroof in de wateren rond Somalië. De laatste jaren komt ook de vrije doorgang langs de Somalische kust en door de Golf van Aden in het gedrang, in het bijzonder de vrije doorgang naar het Suezkanaal. Deze doorgang is zeer belangrijk voor de economie van vooral Europa. Ook schepen die voedsel vervoeren in het kader van het VN-wereldvoedselprogramma worden overvallen door zeerovers uit Somalië. Deze voedseltransporten zijn

en de territoriale zee (samen de territoriale wateren), omdat hier alleen de kuststaat rechtsmacht⁶ heeft. Ten tweede komt de volle zee aan bod, de maritieme zone waar in beginsel geen enkele staat rechtsmacht heeft over schepen die niet onder hun vlag varen.

Figuur 1 Overzicht relevante maritieme zones

Nationaal luchtruim		Internationaal luchtruim	
Grondgebied	12		
			Volle zee
		Vrijheid van navigatie	
		Buiten rechtsmacht van elke staat	
Rechtsmacht kuststaat			

- Maritieme binnenwateren

De wateren landwaarts van de basislijn, zoals havens en redes, maken deel uit van de maritieme binnenwateren van de kuststaat. Deze wateren vallen onder de rechtsmacht van die kuststaat. Zeerovers kunnen zich verstoppen in de maritieme binnenwateren van een kuststaat, om vervolgens zich op het land verder te verplaatsen. Alleen de kuststaat heeft dan het recht om deze zeeroovers aan te houden.

- Territoriale zee

Het Zeerechtverdrag bepaalt dat iedere staat het recht heeft de breedte van zijn territoriale zee vast te stellen tot maximaal 12 zeemijl gemeten vanaf de basislijn.⁷ De rechtsmacht van de kuststaat strekt zich uit tot in de territoriale zee, ook in de luchtkolom hierboven. Schepen, inclusief oorlogsschepen, mogen door de territoriale zee varen. Oorlogsschepen moeten zich dan onthouden van militair optreden, inclusief het aanhouden van schepen van zeeroovers; dit is terug te vinden in het Zeerechtverdrag.⁸ Dit geldt ook voor de luchtkolom boven de territoriale zee.

Somalië heeft in haar territoriale wateren, net als op haar grondgebied en in de luchtkolom erboven, het alleenrecht om zeeroovers aan te houden. Daarom mocht Hr.Ms. De Zeven Provinciën in 2006 niet optreden in deze wateren, ondanks het feit dat Somalië er niet optreedt.

- Volle Zee

De volle zee begint na de territoriale zee.⁹ De juridische status van de volle zee is gebaseerd op het beginsel 'mare liberum', oftewel 'de zee is vrij' (zie figuur 1). Dit beginsel is in de 17e eeuw door Hugo de Groot beschreven en doet tot op heden opgeld. In volle zee en in het luchtruim daarboven geldt volgens het Zeerechtverdrag vrijheid van navigatie voor schepen en vliegtuigen, inclusief oorlogsschepen en militaire vliegtuigen. Deze vrijheid moet worden uitgeoefend met behoorlijke inachtneming van de belangen van andere staten in hun uitoefening van de vrijheid van navigatie.¹⁰

In volle zee heeft alleen de vlaggenstaat rechtsmacht over een schip en de opvarenden. Er zijn echter uitzonderingen. Oorlogsschepen mogen vreemde schepen aanhouden met toestemming van de vlaggenstaat of indien deze schepen verdacht worden van zeeroof, slavenhandel, illegale uitzendingen of indien het schip stateloos is.¹¹ Hr. Ms. De Zeven Provinciën handelde in 2006 op grond van artikel 110 Zeerechtverdrag en was daarom gerechtigd om op te treden tegen deze daadwerkelijke zeeroof in volle zee.

Zeeroof versus gewapende overvallen

Sinds jaar en dag worden de termen zeeroof en piraterij als synoniemen gebruikt. Aangezien de term 'piraterij' ook wordt gebruikt voor het kwalificeren van bewuste schendingen van auteursrechten, zoals het illegaal downloaden van elektronische bestanden, wordt er in dit artikel de voorkeur aangegeven om de term 'zeeroof' te gebruiken. De Nederlandse wetgeving gebruikt deze term ook.¹²

- Zeeroof

Juridisch gezien is zeeroof pas zeeroof indien het plaats vindt in volle zee. Dit is vastgelegd in artikel 101 Zeerechtverdrag. De definitie zeeroof heeft volgens dit artikel vier kenmerken. Indien hier niet cumulatief aan wordt voldaan, is het juridisch gezien geen zeeroof, wat consequenties heeft voor de bevoegdheid van een oorlogsschip om een (van zeeroof) verdacht schip aan te houden.

Naast het kenmerk dat zeeroof alleen plaats kan vinden in volle zee, is een ander kenmerk dat het moet worden gepleegd voor persoonlijke doeleinden. Indien het gebeurt met medeweten van een staat, met politiek als doel, dan valt het juridisch gezien niet altijd onder zeeroof. Het derde kenmerk van zeeroof is dat er twee schepen bij betrokken moeten zijn. Als laatste kenmerk kan

Somalië heeft in haar territoriale wateren, net als op haar grondgebied en in de luchtkolom erboven, het alleenrecht om zeeroovers aan te houden

worden genoemd dat het om een particulier schip dient te gaan, het overvallen van een oorlogsschip is juridisch gezien geen zeeroof.

Deze kenmerken sluiten vele vormen van maritiem terrorisme uit, zoals het overvallen van een schip door bijvoorbeeld moslimextremisten. Dit valt juridisch gezien niet altijd binnen de term 'zeeroof', omdat dit misdrijf niet voor persoonlijke doeleinden wordt gepleegd, maar voor religieuze of ideologische doeleinden.

Al met al bevat de definitie van zeeroof in het Zeerechtverdrag veel beperkende bepalingen. Het is discutabel in hoeverre deze bepalingen, voortkomend uit de historie, tegenwoordig voldoen. Met de recente komst van maritiem terrorisme is er behoefte aan adequate juridische bepalingen om dit misdrijf in volle zee aan te pakken.

- Gewapende overvallen

Indien 'zeeroof' plaats vindt binnen de territoriale wateren wordt vaak teruggesproken op de term 'gewapende overval op een schip'.¹³ Voorbeelden van dergelijke gewapende overvallen zijn: het beroven van schepen die ten anker of in een haven liggen; het beroven van schepen die door een internationale zeestraat varen, zoals de Straat van Malakka of de straat van Hormuz naar de Perzische Golf; of het overvallen van schepen die in of door de territoriale wateren van een kuststaat varen. Een onderscheidend criterium tussen zeeroof en een gewapende overval op een schip is dus de maritieme zone waarin het overvallen schip zich bevindt: volle zee of territoriale wateren.

Juridische grondslagen voor bestrijding van zeeroof

Staten mogen hun rechtsmacht – en dus de bestrijding van zeeroof en de gewapende overval op zee – slechts uitoefenen in de mate waarin het internationaal recht deze hun toekent; er moet een juridische grondslag zijn om misdadigers aan te houden, te vervolgen en te berechten.

- Volle zee

Buiten de territoriale zee van Somalië begint de volle zee, waar de juridische grondslag voor de bestrijding van zeeroof expliciet geregeld is in het Zeerechtverdrag.

Oorlogsschepen mogen een van zeeroof verdacht schip in volle zee onderzoeken. Hiertoe kan de commandant een boot naar het verdachte schip zenden onder bevel van een officier. Deze doet onderzoek naar de papieren van dat schip. Indien er na dit onderzoek een verdenking blijft bestaan kan er worden overgegaan tot een nader onderzoek.¹⁴

De commandant van een oorlogsschip, als vertegenwoordiger van de staat, mag zowel het piratenschip waarvan de zeerovers opereren als het gekaapte schip in beslag

nemen. De commandant zal de zeerovers arresteren en hun goederen in beslag nemen.¹⁵

- Wateren rond Somalië

Binnen haar territoriale wateren heeft Somalië rechtsmacht en mag hier met uitsluiting van andere staten zeerovers of plegers van gewapende overvallen op schepen aanhouden. Toch wordt hier van afgeweken; het geeft de problematiek van de Hoorn van Afrika weer. Omdat Somalië niet optreedt, heeft de VN-veiligheidsraad maatregelen getroffen: de zeeroverij en gewapende aanvallen op schepen aldaar vormen een bedreiging voor de internationale rechtsorde.¹⁶

In 2007 begon de internationale gemeenschap zich actief met de bestrijding van zeeroof rond Somalië bezig te houden. Dit voornamelijk ter bescherming van de schepen die deelnamen aan het VN-wereldvoedselprogramma. In mei 2008 riep de VN-veiligheidsraad staten en regionale organisaties op om maatregelen te nemen ten einde voedseltransporten rond Somalië te beschermen.¹⁷ Vanaf juni 2008 mogen oorlogsschepen van bepaalde staten zeerovers achtervolgen en aanhouden in de territoria-

le wateren van Somalië. Ook misdadigers die een gewapende overval plegen op een schip in de territoriale wateren van Somalië mogen worden aangehouden door deze oorlogsschepen.

Dit op grond van autorisatie van de VN-veiligheidsraad, zoals vastgelegd in de Resoluties 1816 en 1846.¹⁸ Indien bij dit optreden geweld moet worden gebruikt is dat ook toegestaan. Dit ligt opgesloten in de terminologie van de resoluties. De term “*use of all necessary means*” betekent dat oorlogsschepen geweld mogen gebruiken.

Het bijzondere van deze resoluties is dat een (Nederlands) oorlogsschip mag optreden, inclusief het gebruik van geweld, in de territoriale wateren van een andere staat. Dit is zeer opmerkelijk omdat de VN-veiligheidsraad zelden gebruik maakt van haar bevoegdheid om autorisatie te verlenen voor een inbreuk op de soevereiniteit van een land. De duur van de autorisatie voor oorlogsschepen om op te treden in de territoriale wateren van Somalië is twaalf maanden, maar kan worden verlengd.

Op 17 december 2008 ging de VN-veiligheidsraad in Resolutie 1851 nog een stap verder door bepaalde staten (waaronder Nederland) te autoriseren om op te treden op Somalisch grondgebied en in Somalisch luchtruim.¹⁹

Was het al bijzonder dat oorlogsschepen

In 2006 mocht Hr.Ms. De Zeven Provinciën niet optreden tegen een daadwerkelijk geval van zeeroverij toen zeerovers de territoriale zee van Somalië invluchtten, terwijl het oorlogsschip ook nog werd beschoten. (AVDD)

mochten optreden in de territoriale wateren van Somalië, nu mogen ze zelfs optreden op Somalisch grondgebied en in het Somalisch luchtruim, kortom binnen het gehele territorium van Somalië. Dit echter wel in het kader van de bestrijding van zeerovers en gewapende overvallers op schepen en met inachtneming van het internationaal recht.

In 2006 mocht Hr.Ms. De Zeven Provinciën niet optreden tegen een daadwerkelijk geval van zeeroverij toen deze zeerovers de territoriale zee van Somalië invluchtten, terwijl het oorlogsschip ook nog werd beschoten door hen. Indien een dergelijk incident nu zou plaatsvinden, zou het oorlogsschip deze zeerovers mogen achtervolgen in de territoriale wateren van Somalië. Indien de zeerovers aan land zouden gaan kan zelfs een marinierseenheid er achteraan worden gestuurd om de zeerovers op land aan te pakken. Het beschieten van deze zeerovers aan land door het oorlogsschip vanuit de territoriale wateren van Somalië is niet uitgesloten. Hierbij dient wel opgemerkt te worden dat de regering van Somalië, in ieder geval de *Transitional Federal Government*, medewerking heeft verleend aan de bepalingen in de bovenstaande resoluties van de VN-veiligheidsraad.

Concluderende opmerkingen

Het probleem is de grote toename van zeeroverij en gewapende overvallen op schepen in de wateren rond de Hoorn van Afrika en Somalië in het bijzonder. Deze staat is de enige die op zou mogen treden tegen misdaden in haar territoriale wateren, maar kan dit niet. Mede daardoor vormen zeeroof en gewapende overvallen op schepen een bedreiging voor het VN-wereldvoedselprogramma en de economische belangen van Europa. Het Zeerechtverdrag biedt de juridische grondslag om op te treden tegen zeeroof in volle zee, dit is al van oudsher, maar sluit hedendaagse vormen van maritiem terrorisme uit. Voor het optreden van oorlogsschepen tegen zeerovers en gewapende overvallers op schepen in de territoriale wateren, op het grondgebied en in het luchtruim van Somalië is de juridische grondslag te vinden in resoluties van de VN-veiligheidsraad, in combinatie met de toestemming van de overgangsregering van Somalië.

Er is nu voor een commandant van een Nederlands oorlogsschip vrijwel geen internationaal-rechtelijke beperking meer bij de bestrijding van zeeroof en gewapende overvallen op schepen binnen het gehele territorium van Somalië. Dit in tegenstelling tot 2006, toen Hr.Ms. De Zeven Provinciën door gebrek aan een juridische grondslag een daadwerkelijke zeeroof niet naar behoren kon (mocht) oplossen.

Nederlandse commandanten die als taak krijgen om op te treden tegen bovenstaande maritieme criminaliteit hebben daarvoor in ieder geval een goede en voldoende juridische grondslag!

Mr. Dr. P.J. J. (Peter) van der Kruit, is een voormalig officier bij de Koninklijke Marine. Hij werkt thans als Senior Onderzoeker bij de Sectie Militair Recht van de Nederlandse Defensie Academie (NLDA) en als Universitair Hoofddocent bij de Universiteit Utrecht. Dit artikel is op persoonlijke titel geschreven.

Noten

1. Eindevaluatie CTF-150, Ministerie van Defensie, 18 september 2006.
2. Reports on Acts of Piracy and Armed Robbery, vindplaats: www.imo.org/Circulars/index.asp?topic_id=334.
3. Besluit 2008/918/GBVB van de Raad van 08 december 2008, *PhEU* 2008, L330/19.
4. *NRC Handelsblad* 18 december 2008. Zie ook de *New York Times* 18 december 2008.
5. Verdrag van de Verenigde Naties inzake het recht van de zee, Montego Bay, 10 december 1982, *Trb.* 1983, 83 (Engelse tekst) en *Trb.* 1984, 55 (Nederlandse tekst). Het Zeerechtverdrag is op 16 november 1994 in werking getreden.
6. Jurisdictie of rechtsmacht is de exclusieve bevoegdheid van een staat om regels vast te stellen, regels te handhaven en overtredingen van die regels te berechten.
7. Artikel 3 Zeerechtverdrag.
8. Artikel 19 Zeerechtverdrag.
9. Op grond het Zeerechtverdrag kunnen kuststaten een Exclusieve Economische Zone (EEZ) instellen van maximaal 200 zeemijl. Deze zone is hier niet relevant, omdat ex. 58 Zeerechtverdrag in deze zone vrijheid van navigatie heerst zoals in de volle zee.
10. Artikel 87 Zeerechtverdrag.
11. Artikel 110 Zeerechtverdrag.
12. Artikel 381 Wetboek van Strafrecht zegt: Als schuldig aan zeeroof wordt gestraft: [...].
13. De definitie is te vinden in IMO Resolutie A 22/Res. 922 van 22 januari 2002. Ook officiële Nederlandse documenten spreken van zeeroof in volle zee en gewapende overvallen op schepen in territoriale wateren, zie bijv. Kamerbrief inzake Nederlandse bijdrage aan de maritieme EVDB-operatie Atalanta in de wateren rond Somalië, 19 december 2008.
14. Artikel 110 Zeerechtverdrag.
15. Artikel 105 Zeerechtverdrag.
16. VN-Handvest, met name Hoofdstuk VII.
17. Security Council resolution 1814, S/RES/1814, 15 May 2008.
18. Security Council resolution 1816, S/RES/1816, 2 June 2008.
19. Security Council resolution 1846, S/RES/1846, 2 December 2008.
20. Security Council resolution 1851, S/RES/1851, 16 December 2008.

Kunt u zich voorstellen dat een Nederlandse minister van Defensie in het openbaar pleit voor een dramatische verhoging van de begroting voor Ontwikkelingssamenwerking en Buitenlandse Zaken en zwijgt over zijn eigen budget?

Zachte marine?

Ik wel, al geef ik toe dat ik er een paar vooroordelen voor moet wegzappen.

Zoals: wat de ander erbij krijgt, gaat ten koste van mij. En: Defensie moet vechten voor zijn hachje, na alle bezuinigingen moet het gewoon hoog inzetten. Of: de 'apenrots' heeft makkelijk praten (lees: vragen), Defensie moet altijd al leveren (lees: inleveren).

Toch is zo'n pleidooi voor een ver'zachting' van het veiligheidsbeleid nu precies wat nota bene de Amerikaanse minister van Defensie Gates omarmt. Nu Gates verrassend genoeg op zijn plaats mag blijven zitten van de nieuwe president Obama is er alle reden om hier nog even stil bij te staan. Sterker nog: Gates was aanvankelijk niet van plan om de overgang van Bush naar Obama als minister mee te maken, dus we mogen aannemen dat Obama zijn uiterste best heeft gedaan om Gates op andere gedachten te brengen en dat Gates' pleidooi – ruim een jaar geleden ontvouwd op een speech aan de Kansas University- geen afscheidsverzoeking was.

Hillary Clinton, het maatje van Gates op het *State Department*, zal het roerend met haar collega eens zijn. In een essay voor het blad *Foreign Affairs* schreef ze een jaar geleden dat Amerika niet over zich heen zou laten lopen maar dat Bush er wel een potje van had gemaakt: "We moeten een wereld bouwen die wij willen, en ons niet alleen maar verdedigen tegen een wereld die we vrezen". Diplomatie moet daarin een veel grotere rol spelen dan onder de vorige president, schreef ze, "*soldiers are not the answer to every problem*". Tijdens de Senaatszittingen, de gebruikelijke ballottage eind januari die kandidaat-ministers moeten doorstaan om tot het ambt te worden toegelaten, gebruikte Hillary Clinton tien keer de woorden *smart power*. Dat is nog een nuance extra vergeleken bij 'soft', maar in de context precies wat Gates bedoelde en wat dus ongetwijfeld de trefwoorden van het nieuwe buitenlands beleid gaan worden.

'Misschien zal Obama onze Eimert van Middelkoop straks tien keer bellen met de vraag of onze marine een beetje kan verzachten'

Kan en marine ook verzachten of versmarten?

Jazeker, laten we even terugkeren naar die speech van Gates in Kansas, die vooral op de nieuwe *maritime strategy* van de VS in ging. Niet-militaire benaderingen zijn essentieel voor het oplossen van onze veiligheidsproblemen, zei de hoogste man van het Pentagon.

"Ik heb zeven presidenten gediend als directeur van de CIA en als minister van Defensie", aldus Gates. "In die hoedanigheid maak ik mij sterk voor meer gebruik van soft power, en voor een slimme inschakeling daarvan in onze hard power." De Navy moet zich niet alleen bezighouden met het bewaken van SLOCs, afschrikking en moderne varianten van *gun boat diplomacy*. Dat moet ook, maar meer en meer is onze rol ook het verlenen van noodhulp na tsunami's en aardbevingen, humanitaire taken voor de kust bij burgeroorlogen, anti-piraterij. Dat kunnen wel eens beslissende, ja letterlijk hartveroverende, wapens zijn in de strijd tegen extremisme en terreur. "Er moet meer geld naar het *State Department* en het *US Agency for International Development*", zei Gates dus inderdaad. Als diplomaten en ontwikkelingswerkers moeten armoede bestrijden en conflicten weten te voorkomen, is dat uiteindelijk ook een slimme strategie in de strijd om schaarse grondstoffen, water en energie. Daar kan de marine een belangrijk steentje aan bijdragen. Misschien zal Obama onze Eimert van Middelkoop straks tien keer bellen met de vraag of onze marine een beetje kan verzachten. Ik hoop dat onze minister dan een smart antwoord geeft.

In de (inter)nationale media wordt momenteel steeds meer aandacht en steun gevraagd voor het bewaken van strategische zeetransporten of het beveiligen van belangrijke aanvoer routes. Een typerend voorbeeld hiervan is de bescherming van voedseltransporten tegen piraten voor de kust van Somalië door (Nederlandse) marineschepen. De wapensystemen waarmee deze marineschepen zijn uitgerust hebben een afschrikkend effect en dienen te allen tijde inzet gereed te zijn.

De nauwkeurigheid van registratie van inslag granaten is $\pm$ drie meter. Alle resultaten zijn realtime met een transmissie afstand van (meer dan) 20 kilometer.

“De (nog) ontbrekende schakel in de wapenketen” Mobile Acoustic Scoring System

Eén van de wapensystemen aan boord van de Nederlandse fregatten is het kanon. Het inzetgereed krijgen én houden van het kanon is een proces wat nog met conservatieve middelen wordt uitgevoerd. Door in de toekomst mogelijk gebruik te maken van het *Mobile Acoustic Scoring System* (MASS) hoopt de Nederlandse marine efficiënter en effectiever vuursteun te kunnen verlenen indien dit noodzakelijk is.

Inleiding

Door sectie Geschutanalyse (GA, onderdeel van Bureau Conditie- en Prestatie bewaking) wordt de controle van de wapenketen en nauwkeurigheid van het kanon bewaakt in de operationele fase van een fregat. Deze sectie maakt onderdeel uit van de onderafdeling Normatieve Instandhouding van de CZSK/Materieellogistieke organisatie in Den Helder.

Het doel van de sectie GA is het uitvoeren van technische- en functionele systeem- beproevingen van de geschutssystemen aan boord van de ‘groot bovenwater’ (GBW) eenheden (o.a. varende materieelbeproevingen na benoemd onderhoud en bij grote reparaties aan het kanon). Van de GBW eenheden wordt de zeedoelschietnauwkeurigheid geanalyseerd door de resultaten van een schietoefening te vergelijken met materiële en operationele normen. Door bij een schietoefening gebruik te maken van een *High Speed Towed Target* (HSTT) waar met *High Explosive* (HE) granaten op wordt geschoten kan de nauwkeurigheid worden bepaald. De waarneming van de kanonaanslagen vindt plaats door gebruik te maken van een rakeploeg aan boord van een sleepboot (zijdelingse

waarneming) en een camerateam in een helikopter (achterliggende waarneming).

Een andere mogelijkheid om de nauwkeurigheid te toetsen is door middel van een Zijdelings Verleggend Trefpunt (ZVT) links of rechts van een andere eenheid, het zgn. doelschip. Bij de uitvoer van een zeedoelschietoefening is de technische prestatie wel afhankelijk van doelsafstand, windkracht, windrichting en *seastate*.

Omdat de huidige wijze van analyse van zeedoelschieten zowel arbeids- als kapitaalintensief is, is door sectie GA onderzoek uitgevoerd naar nieuwe mogelijkheden. Hierbij is vooral onderzoek verricht naar een meetstelsel waarbij geen helikopter en HSTT nodig is en waarbij het gebruik van HE granaten kan worden vervangen door goedkopere *Target Practice* (TP) granaten. Daarnaast dient het nieuwe meetstelsel een nauwkeurigere analyse van zeedoelschieten mogelijk te maken (minder menselijke invloed).

Bovenstaande punten zijn door sectie GA met name vastgesteld in het meetstelsel *Mobile Acoustic Scoring System* (MASS) van de firma Metocean Data Systems¹ (Canada).

Mobile Acoustic Scoring System

Het MASS is een vrij drijvend boeiensysteem, in eerste instantie ontwikkeld voor oorlogsschepen om zelfstandig *Naval Gunfire Support* (NGS) te kunnen beproeven. NGS-oefeningen zijn walbombardementen welke worden uitgevoerd in samenwerking met een spotter. Deze geeft per schot de mislugging door aan de vurende eenheid. Zodra

Het MASS is een vrij drijvend boeiensysteem.

de schoten dekkend vallen zal er *fire for effect* gegeven worden. Vooralsnog ontbreekt in de huidige werkwijze van sectie GA de controlemogelijkheid van de aanslagwaarneming. In de analyses wordt dan ook melding gemaakt van de, door de spotter gesignaleerde waarnemingen en wordt het systeem gecontroleerd op technische tekortkomingen.

Het MASS bestaat uit een op boeien gepositioneerd meetstelsel en antennestelsel waarvan de data door een UHF zender naar het basisstation aan boord van de registrerende eenheid wordt gestuurd. Omdat elke boei zowel akoestische data, actuele positie en precieze tijd van inslag weergeeft is accuraat, *realtime feedback* van de schootsresultaten mogelijk. Het systeem is functioneel met een minimum van vier boeien maar door de leverancier van het systeem wordt geadviseerd tussen de vijf en zeven boeien te gebruiken. Naarmate het aantal boeien groter is neemt de nauwkeurigheid van aanslagwaarneming toe.

De akoestische boeien (totale gewicht ± 20 kg/ boei) kunnen aan boord van een schip opgeslagen worden in compacte transportkisten. Het te water laten van de boeien vanaf een schip is mogelijk door twee personen. Na uitvoer van een schietoefening kunnen de boeien met behulp van een RHIB weer aan boord worden genomen.

Het systeem is ontwikkeld om *portable* en vrij drijvend te worden ingezet (de locatie voor het zeedoelschieten wordt hierdoor onafhankelijk van de beperkingen van een gesleept doel). Het is ook mogelijk om de boeien op een vaste positie te ankeren, afhankelijk van de tijdsduur dat deze in het water dienen te blijven. De totale afstand van het schip tot aan het doel kan 20 km zijn, dit is echter afhankelijk van de weersomstandigheden. De afstand tussen de boeien onderling is maximaal 5000 meter, maar geadviseerd wordt een afstand tussen de 300 tot 1.000 meter aan te houden.

Het MASS is ontworpen voor maximaal seastate 4 (golfhoogten tussen 1,25 - 2,5 meter). De voeding van het systeem wordt verzorgd door oplaadbare en verwisselbare batterijen. Deze batterijen voeden het complete boeiensysteem gedurende 48 uur, waarbij de mogelijkheid aanwezig is voor (op afstand) aan- en uitzetten van de batterijen. Nadat het boeiensysteem met behulp van het scheepspersoneel is uitgezet is het MASS eenvoudig bedienbaar door twee personen aan boord van de varend eenheid.

De nauwkeurigheid van registratie van inslag granaten is $\pm$ drie meter. In de huidige wijze van analyse aanslag-

Omdat de huidige wijze van analyse van zeedoelschieten zowel arbeids- als kapitaalintensief is, is door sectie GA onderzoek uitgevoerd naar nieuwe mogelijkheden.

waarnemingen is een maximale fout van 50 meter aanwezig, wat onder meer veroorzaakt wordt door de weersomstandigheden en ervaring van de rakeploeg. Aan boord van de fregatten wordt bij zeedoelschieten de aanslagwaarneming ook door de vuurleidingsradar (APAR en SMAT-L) gemeten en gepresenteerd in het *splash window*. Voor analyse is aanslagwaarneming met behulp van de APAR op het LCF niet optimaal omdat APAR als vuurleidingsradar onderdeel uitmaakt van de gunketen. De door de APAR gemeten schietresultaten zijn afhankelijk van door dezelfde APAR geleverde doelsdata. Daarnaast is *splashspotting* op grote afstand niet (altijd) mogelijk doordat de splashes niet meer te onderscheiden zijn door de APAR. Voor aanslagwaarneming door de SMART-L aan boord van de M-Fregatten geldt hetzelfde. Tevens zijn bij

zeedoelschieten door de grootte van de doelsecho, de *splashes* van de granaten niet zichtbaar in het splash window.

Alle resultaten zijn *realtime* met een transmissie afstand van (meer dan) 20 kilometer. De hydrofoons registreren één akoestisch signaal: meervoudige aanslagen op hetzelfde moment (binnen 3 seconden) worden dan als één aanslag geregistreerd. Mede door deze vorm van registratie is het ook niet meer noodzakelijk om HE munitie te gebruiken (zoals in de huidige situatie om een goede aanslagwaarneming te krijgen). De nauwkeurigheid van de (GPS) positie van de boei is minder dan 10 meter, hetgeen verbetert naarmate meer boeien worden ingezet.

Aan boord van de vurende eenheid wordt (op de brug) de inslag met behulp van een laptop waargenomen. Alle commando's naar de boeien, en de ontvangen data, worden (samen met UTC tijd en geografische locatie) geregistreerd in de laptop. Deze data kunnen vervolgens gebruikt worden voor analysedoeleinden. Notities van de waarnemer (en eventueel commentaar) kunnen eveneens opgenomen worden met actuele tijdmelding.

Bij het MASS kan gebruik worden gemaakt van een fictief of daadwerkelijk doel. Door gebruik te maken van een boei (zonder akoestische registratie) maar met GPS en radarreflector worden drift en stroming meegenomen bij de berekening van de aanslagwaarneming.

Een standaard boeiensysteem bestaat uit:

- vijf boeien, met twee boeien als reserve. Elke boei is voorzien van GPS, radio, antenne, hydrofoon, akoestische processor en radar reflector;
- scheepsgebonden *radio repeater*;
- scheepsgebonden basisstation door middel van een computer en radio-ontvanger.

Voor- en nadelen

Inzet van een systeem als MASS zal in de toekomst bij een groot aantal partijen die betrokken zijn bij schietoefeningen voor grote veranderingen zorgen. Deze veranderingen hebben onder andere betrekking op snellere verwerking van geschut-analyserapporten, minder verbruik van (dure) HE munitie, geen inzet van helikopters voor aanslagwaarneming en flexibelere uitvoer van oefeningen.

In de volgende twee paragrafen volgt een summiere opsomming van de directe voor- en nadelen van het nieuwe systeem.

Voordelen

Door nauwkeurigere metingen van de kanonaanslagen en directe (onvoorwaardelijke) terugkoppeling via het boeiensysteem krijgt het vurende schip snel inzicht in de status van het wapensysteem. Geschut-analyserapporten kunnen hierdoor eveneens sneller verwerkt worden. Daarnaast is er minder (dure) munitie nodig voor goede aanslagwaarneming. In de huidige situatie wordt voor een goede aanslagwaarneming HE munitie gebruikt. Met

MASS is HE munitie niet meer nodig en kan het (veel) goedkopere *Target Practice* munitie gebruikt worden (besparing op jaarbasis min. 100.000 euro).

Een derde voordeel is dat er geen ondersteunend personeel en materieel (helikopter + fotograaf, sleepboot + sleepboot en harkploeg) nodig zijn, waardoor de helikopter ingezet kan worden voor andere doeleinden (besparing helikopter op jaarbasis 85.000 euro). Verder brengt het systeem meer flexibiliteit in de uitvoering van zeedoelschietoefeningen. Doordat de eenheid voor het zeedoelschieten niet meer afhankelijk is van een helikopter en sleepboot, kan er in een gebied geoefend worden welke zich verder weg bevindt van Den Helder. Bij slechte weersomstandigheden kan eenvoudig het programma (bijv. varende materieelbeproeving) gewijzigd worden omdat alle faciliteiten (MASS en personeel sectie GA) aan boord aanwezig zijn. Tevens is het voor eenheden mogelijk op korte termijn (in eigen beheer, samen met personeel sectie GA) de wapenketen te testen en controleren.

Als vijfde voordeel kan worden genoemd dat Naval Gun Fire Support (NGS) kan worden beproefd zonder *sea-land firing ranges*. Het MASS kan als vervanger dienen voor deze sea-land fire ranges wat dus eveneens een kostenbesparing oplevert (huur range en transit naar locatie).

Als laatste voordeel geldt dat MASS eventueel gebruikt kan worden door de luchtmacht voor air *interdiction*² oefeningen.

Nadelen

Er kleven ook enkele nadelen aan het MASS-systeem. Zo dient de vurende eenheid tijd en personeel in te plannen voor het uitzetten (en later) ophalen van de boeien van het MASS. Dit kan echter uitgevoerd worden in coördinatie met medewerkers van sectie GA.

Daarnaast vindt de systeemcontrole van aanslagwaarneming (in de huidige versie van MASS) plaats vanaf de brug in plaats vanuit de commandocentrale. Mogelijk dat te zijner tijd dit geïntegreerd kan worden in het CMS (LC fregat).

Stap voorwaarts

Afgelopen jaren is vastgesteld dat het in het geschutjaarplan ingeplande aantal schietoefeningen zeer moeilijk gehaald wordt. Dit heeft mede te maken met de impact op het (toch) al volle vaarprogramma van de varende eenheden, het aantal externe partijen die benodigd zijn bij het uitvoeren van de schietoefeningen en de weersomstandigheden op de Noordzee. Hierdoor is het niet mogelijk om een trend te bepalen of een wapensysteem wel/niet goed functioneert. Met het gebruik van MASS als mogelijk toekomstig meet- en analysemiddel voor aanslagwaarnemingen (127 mm en 76 mm kanon) zal de Koninklijke Marine een stap voorwaarts zetten in het optimaal voorbereiden (na onderhoud) van schepen voor ernstoperaties.

Door minder afhankelijk te zijn van externe factoren en mede omdat het MASS aan boord opgeslagen kan worden zal het mogelijk zijn flexibel de wapenketen te controleren en testen (onafhankelijk van de locatie). Aanvullend zal het mogelijk zijn om NGS te beoefenen waarbij geen range nodig is. Daarnaast is uiteraard de financiële besparing door minder gebruik van helikopters, HE munitie en sleepboot een belangrijk punt bij aanschaf van een dergelijk systeem.

Het MASS is een bewezen systeem en wordt momenteel intensief gebruikt door de Amerikaanse marine, voornamelijk voor NGS. De Koninklijke Marine zal MASS in eerste instantie gebruiken voor geschutanalyse. Naast inzet voor NGS is het eveneens een middel voor gebruik door de luchtmacht voor *battlefield air interdiction*.

Door sectie Geschutanalyse is momenteel de behoeftestelling ingediend voor de mogelijke aanschaf van het *Mobile Acoustic Scoring System*. De definitieve besluitvorming voor aanschaf van het systeem zal dan ook hoogstwaarschijnlijk dit jaar plaats vinden. Vooruitlopend op de daadwerkelijke implementatie is de intentie van sectie

Geschutanalyse medio Mei een praktijkproef uit te voeren op de Noordzee.

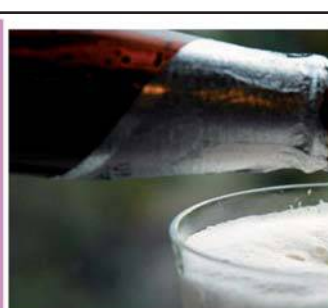

Na zijn plaatsing als Hoofd Technische Dienst is LTZT 1 H.T. Lijzenga sinds april 2008 werkzaam bij CZSK/Matlog als Hoofd Conditie- en Prestatiebewaking. Hij is als Hoofd nauw betrokken bij het opzetten van bureau C & PB als technisch kennis- en expertisecentrum binnen CZSK voor geschutanalyse, onderwatersignatuur en conditiebewaking.

LTZE20C E.P. Keizer is werkzaam als Hoofd Sectie Geschutanalyse en is als projectofficier nauw betrokken bij de implementatie van MASS binnen de bestaande bedrijfsvoering CZSK.

Noten

- 1 Metocean Data systems ontwikkelt en maakt 'state-of-the-art' data acquisitie en telemetrie systemen
- 2 Air Interdiction (AI) wordt uitgevoerd om het vijandelijke militaire potentieel te vernietigen, ontwrichten, onschadelijk te maken of de inzet ervan te vertragen, voordat het effectief tegen vriendschappelijke grondstrijdkrachten in stelling kan worden gebracht.

	14 februari <i>Grand Café</i> 3 gangen Romantisch valentijnsmenu voor twee! €37,50 per koppel (inclusief liefdes cocktail) Alleen per koppel te reserveren!		
14 februari <i>Restaurant</i> Aanvang 19:00 uur 4- of 5 gangen valentijnsdiner €27,50/ €32,50 p.p. (inclusief liefdes cocktail)		FEBRUARI THEMA BELGIE	
 Website: www.marine-officiersclub.nl		De hele maand FEBRUARI diverse soorten Belgisch bier verkrijgbaar!	

naam : Peter Damen
 geboortedatum : 23 november 1970
 rang : Majoor der mariniers
 datum in diensttreding : 15 augustus 1990
 periode van uit dienst : 1 april 2007 – 1 december 2008
 huidige functie bij KM : Stafofficier Operaties Mariniers Trainings Commando in Doorn

Wat was de reden voor vertrek destijds?

‘Na 17 jaar bij de KM in diverse functies als officier te hebben gewerkt, vroeg ik mij toch af hoe het werken buiten Defensie, in het bedrijfsleven zou zijn. Op dat moment vervulde ik in Doorn de functie van P&O manager van het Mariniers Training Commando (MTC). Hoewel ik dit een interessante functie vond, was ik te eenzijdig bezig met vooral functietoewijzing en promotie, terwijl het Human Resources-vak veel meer behelst. Nagenoeg alle (grotere) bedrijven hebben aparte HR-afdelingen met HR-managersfuncties. En omdat ik toch al aan het kijken was naar ‘het gras bij de burens’ en mij verder wilde verdiepen in het HR-vak, besloot ik dus om op zoek te gaan naar een HR-functie bij een met de KM te vergelijken bedrijf.’

Wat bent u gaan doen?

‘Omdat mijn vrouw 8 jaar werkzaam was geweest bij de KLM, mijn zus en schoonzus al bijna 20 jaar als respectievelijk purser en stewardess vliegen, was de link al snel gelegd met de KLM. De KLM is in meerdere opzichten te vergelijken met de KM: een groot bedrijf (33.000 werknemers), hiërarchisch en bureaucratisch, met een aparte HR-organisatie, met een overzichtelijk product (vervoer van passagiers en cargo van A naar B) en waar de mens centraal staat.

Omdat ik mij verder wilde verdiepen in het HR-vak, solliciteerde ik op een nieuwe functie bij KLM als HR Unit manager bij de afdeling *Inflight Services*, een divisie van KLM die voornamelijk bestaat uit circa 8.500 cabinattendants. De cabincrew is verdeeld in vier categorieën, waarbij de ‘rangonderscheidingstekens’ net als bij de marine op de onderkant van de mouw zichtbaar zijn: de 1-banders (cabincrew werkzaam in de touristclass), de 2-banders (werkzaam in de businessclass), de 3 banders (de junior purser, eerste leidinggevende op Europavluchten en tweede leidinggevende op Intercontinentale vluchten) en de 4 banders (de senior purser, eerste leidinggevende en eindverantwoordelijke in de cabine op intercontinentale vluchten).

Als HR-manager hield ik mij bezig met het adviseren, coachen en businesspartner zijn van de lijnmanagers (op de grond) van het cabinepersoneel, het vertalen van het HR-beleid van het KLM/Air France hoofdkantoor naar decentraal HR-beleid en gesprekspartner van vakbonds- en medezeggenschapsvertegenwoordigers. Tevens was ik leidinggevende van zes HR managers en samen waren wij verantwoordelijk voor alle HR-deelaspecten van de 1- en 2 banders (circa 6.000 cabinattendants).

HR-onderwerpen die bij KLM op decentraal niveau veel speelden waren: verzuim en reïntegratie na (langdurige) ziekte, levensfasebewust personeelsbeleid, instroom (werving&selectie) en uitstroom, maar ook disciplinaire zaken (met soms gedwongen ontslag – bij de rechter - tot gevolg) en de adviesrol en betrokkenheid bij organisatieveranderingen (de O-kant van P&O).’

Waarom beviel het niet?

‘Je beseft pas als je na zo’n lange tijd werkzaam bent geweest bij de KM en dan opnieuw begint bij een ander bedrijf, hoe krachtig het netwerk binnen de KM is: je weet, vooral van je collega-officieren, waar ze werkzaam zijn en wie je voor wat kunt benaderen en wat je aan elkaar hebt. Het opbouwen van een netwerk, vooral als je ‘horizontaal’ instroomt bij een groot bedrijf, kost veel tijd (en veel lunchafspraken!). Ook de cultuur, de manier van werken en de minder directe wijze van communiceren bij de KLM, was voor mij in vergelijking met de KM nogal anders. Ik kan me nog goed een vergadering in mijn eerste maand herinneren, waarbij ik een aantal opmerkingen had over de notulen en afspraken die de vorige vergadering gemaakt waren. Achteraf werd mij gevraagd waarom ik zo boos reageerde, terwijl ik voor mijn gevoel alleen een aantal vragen had gesteld over niet nagekomen afspraken/deadlines. Wel een goede les voor mij om mijn boodschap iets anders te verpakken, zonder overigens afbreuk te doen aan de inhoud.

Zoals eerder opgemerkt is de KLM ongeveer drie keer zo groot als de KM, hiërarchisch en nog bureaucratischer. Ik vond de reikwijdte van mijn invloed en de mogelijkheid om iets in gang te zetten bij zo'n groot bedrijf toch beperkt. Als marineofficier krijg je op jonge leeftijd al een grote mate van verantwoordelijkheid en word je geacht zelfstandig te kunnen opereren (als commandant van een eenheid of schip). Daarnaast miste ik het directe contact met het personeel; het cabinepersoneel is immers in de lucht aan het werk en bij terugkomst gaan ze direct naar huis. Ook viel mij op dat ik een aantal vraagstukken zag terugkeren die ook bij de KM speelde (o.a. op personeelsgebied), waarbij ik moest concluderen dat de wijze waarop dit bij de KM was geregeld helemaal zo slecht nog niet was in vergelijking met hoe een commercieel bedrijf deze oplost.'

Waarom nu toch weer terug naar de KM? Hoe is dat in zijn werk gegaan?

'Vorig jaar heeft de huidige Korpscommandant, Generaal Rob Verkerk, een brief gestuurd naar een groep officieren van de mariniers die recent de dienst heeft verlaten. De strekking van de brief was dat hij onze keuze om de KM te verlaten respecteerde, maar toch de vraag stelde om, gezien de goede ervaringen met ons en de huidige tekorten, te overwegen om zo nu en dan als reservist of wellicht zelfs als actief dienend officier terug te keren. Wat ik sterk vond in deze brief was, dat hij afsloot met de zin: "Indien u openstaat voor een gesprek, verzoek ik u met mij persoonlijk contact op te nemen. Ik ben bereikbaar op 06-...". Ik heb hem toen gebeld en een goed gesprek gehad. Vervolgens ben ik met P&O gaan praten over mijn mogelijke terugkeer. Het onderhandelen

over salaris, wat bij sollicitatiegesprekken in het bedrijfsleven gebruikelijk is, heb ik achterwege gelaten, omdat mijn reden van vertrek destijds geen financiële reden was. Onderhandelen over functies (op korte termijn) was wel mogelijk.'

Wat doet u nu, waar bent u geplaatst?

'Op dit moment vervul ik de functie van Stafofficier Operaties van het Mariniers Training Commando in Doorn. Deze functie was tijdelijk vacant, vanwege een uitzending naar Afghanistan van een collega. Het biedt mij de gelegenheid om weer snel met het (operationele) marinierswerk bekend te raken, want ondanks dat ik maar een kleine twee jaar uit dienst ben geweest, is er toch een groot aantal zaken veranderd en verbeterd. Aankomende zomer word ik geplaatst in Aruba, eerst een jaar als compagniescommandant en vervolgens als plaatsvervangend commandant van de Marinierskazerne Savaneta. Zowel mijn gezin als ik kijken erg uit naar deze plaatsing in de West.'

U bent nu dus weer in dienst van de KM. Wat zijn uw toekomstverwachtingen?

'De opgedane kennis en ervaring buiten de KM op P&O-gebied, maar ook op managementgebied, denk ik in de toekomst te kunnen gebruiken in verschillende functies bij de KM/Defensie.

Naar mijn idee zijn er bij de KM en bij het Korps Mariniers in het bijzonder inmiddels zoveel specialisaties die een specifieke kennis en ervaring vereisen, dat het het overwegen waard is om nog meer gerichtere loopbaanpaden te creëren in bijvoorbeeld operationeel, personeel en logistiek. Ook bij een bedrijf als KLM zie je

'bij de KLM miste ik het direct contact met het personeel'

op (hoger) managementniveau dat de functieduur gemiddeld drie jaar is, maar dat personeel dat het naar de zin heeft en goed functioneert op een functie langer kan blijven zitten (4-5 jaar). Misschien dat het ook voor de KM effectiever is personeel wat langer op een functie te laten zitten; hiermee kan P&O zich meer gaan richten op andere aspecten van het HR-vak en minder op functietoewijzing wat nu haast een dagtaak is.'

Hoe zou u uw ervaring met betrekking tot uw tijdelijke uitstap willen omschrijven? Raadt u het anderen aan?

'Om je gezichtsveld te verruimen en je te verdiepen in een bepaald aspect van bedrijfsvoering (zoals bijvoorbeeld HR) kan een uitstap nuttig zijn. Voor mij was het goed dat ik de uitstap heb gemaakt. Ik heb ermee mijn nieuwsgierigheid naar hoe het buiten Defensie zou zijn, kunnen bevredigen. Bovendien heb ik een blik kunnen werpen in de keuken van een ander bedrijf en nieuwe kennis en ervaring opgedaan die ik weer bij de KM kan gebruiken.'

1

Binnenkort komt de nieuwe doctrine 'Landoptreden' van het Commando Landstrijdkrachten uit. Daarnaast werken de marine en de luchtmacht aan vernieuwde versies, terwijl de afdeling Doctrine van het ministerie ook warm loopt voor een nieuwe Defensiedoctrine. Binnen de krijgsmacht wordt door sommigen veel belang gehecht aan doctrines.

Doctrines: de moeite waard?

Ook de Nederlandse Defensieacademie (NLDA), de sectie Militair Operationele Wetenschappen, zegt dat doctrine één van haar speerpunten is.¹ Naar het fenomeen doctrines – zoals 'wat is het nut van doctrine? en 'Hoe worden doctrines feitelijk gemaakt en gebruikt?' – is echter weinig substantieel onderzoek gedaan.²

Dat we weinig weten over doctrines is ook interessant omdat lang niet iedereen van hun nut overtuigd is. Marines hebben van oudsher niet veel op met geformaliseerde doctrines.³ Er zijn internationaal ook auteurs die stellen, met als voorbeeld het Britse leger in het begin van de 20ste eeuw, dat een militaire organisatie zonder vastgelegde doctrine succesvol kan zijn. Als ervaringen goed en voldoende worden uitgewisseld – wat kan als er een 'institutionele ethos' bestaat om een intern intellectueel debat te hebben – is er geen doctrine nodig.⁴ In Nederland worden pas enkele decennia militaire doctrines gemaakt. Daarvoor waren er overigens wel veel 'voorschriften', die bijvoorbeeld in het Interbellum veel uitgebreider waren dan nu en wat betreft inhoud best op de huidige doctrines lijken.

Nog even terug naar het heden: de marechaussee heeft geen doctrines en lijkt daar ook niet aan te willen. Uit persoonlijke ervaring kan ik ook zeggen dat veel militairen, ook bij land- en luchtmacht, sceptisch staan tegenover doctrines.

Dit artikel pleit om het fenomeen van de militaire doctrine verder te onderzoeken. Als de krijgsmacht doctrinevorming serieus neemt dan zou dat op veel meer kennis gebaseerd moeten zijn. Door meer te weten over het nut van doctrines, wat een goede doctrine is, en hoe doctrines moeten worden gemaakt en gebruikt, kunnen doctrines meer voor de werkelijke behoeften van de organisatie worden gemaakt. Sceptis zal dan langzaam minder worden. Dit artikel is bedoeld om een aanzet te geven voor meer debat over en onderzoek naar doctrines. Om te illustreren dat dit echt nodig is worden in de volgende paragrafen theoretische literatuur over doctrines afgezet tegen eigen analyses en inschattingen van de (Nederlandse) praktijk. Zo wordt in dit artikel ingegaan op de kwaliteit, levensloop en functie van doctrines en afgesloten met suggesties voor verder onderzoek – want dit blijft de strekking van dit artikel: we weten te weinig over doctrines.

Een goede doctrine?

De scepsis over doctrines kan verminderd worden door de kwaliteit van doctrines te verbeteren. In de literatuur worden kwaliteitscriteria genoemd. Een goede doctrine is actueel, adaptief en flexibel, algemeen van aard, breed gedragen door de leiding, complementair aan belangrijke beleidsdocumenten, consistent met de lessen uit de geschiedenis, correct, geloofwaardig, goed uitgevoerd, sluit aan op hogere en lagere doctrines.⁵ Het biedt meerwaarde als referentiekader, is primair geschreven voor een militaire doelgroep, bevat een onafhankelijke visie, sluit aan op doctrines van partners en op de politieke omgeving, en is volledig. Een doctrine moet volgens de literatuur ook bestaan uit een aantal delen: een toelichting op begrippen, de plaats van de doctrine in het nationale en internationale kader, de structuur van het militaire optreden, commandovoering, juridisch kader voor operaties, de aard, doelen, wijze en voorbereiding van militair optreden, potentiële bedreigingen, de compositie, hoeveelheid, organisatorische principes en kwaliteiten van de krijgsmacht, en een toekomstgericht of voorstellend deel.

Maken wij goede doctrines? Zoals u al kunt raden: dit is bij mijn weten nooit goed onderzocht. Wat al kan worden geconstateerd is dat in de Nederlandse Defensie Doctrine (NDD) slechts drie kwaliteitscriteria worden genoemd, te weten: algemeenheid van aard, aansluiting op partners en het beschrijven van het militair optreden. Ook in andere (Nederlandse) doctrines wordt over kwaliteit beperkt stelling genomen. Mijn algemene indruk na het bestuderen van een groot aantal Nederlandse en buitenlandse doctrines is dat er best ruimte voor verbetering is.

Zo lijken doctrines veel tekst te bevatten die in andere (beleids)documenten ook staat. Voor de zelfstandige leesbaarheid van de doctrine is het uiteraard wel goed om veel uitleg en contextinformatie te geven, maar hoe minder complementair doctrines zijn, des te minder interessant ze worden om te lezen. Of de NDD en krijgsmachtdoctrines primair voor een militaire doelgroep worden geschreven is maar de vraag. Ze zijn zo algemeen van aard dat de inhoud ervan alleen bij beginnende militairen als onbekend mag worden verondersteld. Dat maakt doctrines uiteraard goede bronnen voor het

(eerste) militaire onderwijs, maar of ze bijvoorbeeld ook nog worden gebruikt door degenen die later in hun militaire carrière operaties moeten plannen of materieel aanschaffen is twijfelachtig. Zeker hogere doctrines als de NDD lijken, zoals ook veel sceptici stellen, vooral uit 'PR'-overwegingen te worden geschreven: ter legitimatie van het eigen bestaansrecht en voor politici, andere ministeries, andere landen, krijgsmachtdelen, journalisten, studenten etc. De huidige Nederlandse doctrines behandelen in ieder geval niet al het werk van de krijgsmacht. Niet alleen komen bepaalde werkterreinen niet aan bod, ook wordt aan sommige terreinen (veel) te weinig aandacht besteed in vergelijking met hoeveel operationele capaciteit hieraan wordt gespendeerd. Zoals al eerder gesteld ontbreekt de marechaussee nagenoeg in hogere Nederlandse doctrines.

Ook wordt in doctrines nauwelijks aandacht besteed aan handhaving van de openbare orde, het uitoefenen van plaatselijk gezag, samenwerking met lokale partijen, (weder)opbouw van veiligheidsorganisaties en optreden

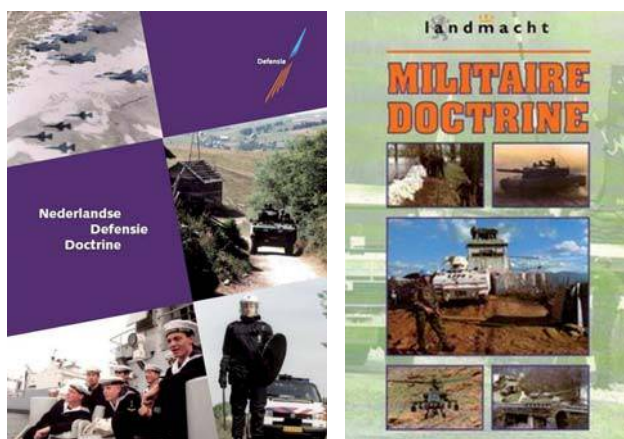
hoe (Nederlandse) doctrines worden gemaakt en gebruikt is nog nooit uitgebreid onderzocht

tegen smokkel en andere vormen van criminaliteit in crisisbeheersingsoperaties. In operaties wordt hieraan feitelijk heel veel tijd besteed – veel meer dan aan gevechtshandelingen.⁶ De missie in Uruzgan is wat dit betreft een uitzondering op de vele operaties van de laatste decennia. Taken die de laatste jaren niet meer zo veel worden uitgevoerd, zoals waarnemingsmissies en het fungeren als neutrale legermacht in een bufferzone tussen conflictpartijen, worden niet meer behandeld. In veel doctrines staan ook geen begrippenkaders en toekomstgerichte delen.

Levende doctrines?

Een goede doctrine moet steeds worden vastgesteld, toegepast, geëvalueerd en bijgesteld. Ook hier richt de kritiek van tegenstanders van doctrines zich op en is er veel verbeterpotentieel. In de literatuur wordt er op aangedrongen doctrines 'levend' te houden.⁷ De belangrijkste minder voor de hand liggende activiteiten waarop wordt aangedrongen zijn het afleiden van (nieuwe versies van) doctrines uit andere doctrines, gebruik maken van analysecentra en beleidsdocumenten, creëren van een breed draagvlak, afspreken van een evaluatie van de doctrine, gebruiken van gevechtservaring, trainings- en oefenresultaten en informele doctrines, het ontwikkelen en testen van nieuwe concepten, gebruiken van de doctrine in opleidingen en training, en toepassen van de doctrine op plannen, organisatie, strijdkrachtenstructuur en trainingseisen.

Hoe (Nederlandse) doctrines worden gemaakt en gebruikt is nog nooit uitgebreid onderzocht. Toch kunnen ook wat dit betreft wel enige kanttekeningen worden geplaatst. Zo is in veel doctrines onduidelijk of en hoe zij zijn afgeleid uit andere geschriften. Vaak staat maar een beperkt aantal andere doctrines en publicaties in de literatuurlijst en wordt in de tekst zelf – zoals in de wetenschap wel gebruikelijk is – niet direct naar bronnen verwezen. Doctrines lijken niet op uitgebreide studie te zijn gebaseerd. In ieder geval staat in doctrines zelden hoe ze precies gemaakt zijn en wordt weinig naar beleidsdocumenten of evaluaties van operaties, oefeningen en trainingen verwezen. Meestal wordt gewerkt met werkgroepen met een redelijk brede samenstelling, inclusief operationele kenniscentra en opleidings- en trainingscentra, maar ook dit wordt in de regel niet in de doctrine vermeld. Hoewel concepten door de verantwoordelijken en hun staf zeker (intensief) worden doorgesproken, lijkt van het creëren van een breed draagvlak geen sprake. In hoeverre informele doctrines worden meegenomen en wordt geprobeerd deze zoveel mogelijk te ver-

werken staat niet vermeld, maar ook hier lijkt niet veel moeite voor te worden gedaan.

Onduidelijk is waarom en wanneer er begonnen wordt aan nieuwe versies – dit staat ook zelden in de doctrine zelf of wordt al bij het vaststellen van een versie afgesproken. Dat hogere doctrines in Nederland ook dienen om de krijgsmacht te sturen lijkt onwaarschijnlijk. Veelal zijn het vastleggingen van de recente, maar bestaande situatie. Er worden geen nieuwe concepten ontwikkeld, getest, in doctrine vastgelegd en daarna pas toegepast. In de regel verschijnen ze pas in doctrines na zich in de praktijk, al was het maar oefeningen, te hebben bewezen. Omdat ze weinig nieuws bevatten hebben nieuwe (versies van) doctrines nauwelijks gevolgen voor materieels-, personeels- of trainingsplannen. De innovatiekracht van doctrines lijkt dus beperkt – maar ook hier is nog geen empirisch onderzoek naar gedaan.

Nuttige doctrine?

Wat is dan zo bezien het nut geweest van de tot nu toe in Nederland gemaakte doctrines? Welke functies kunnen ze vervullen – en doen ze dat ook? Zijn doctrines voor de

In doctrines wordt nauwelijks aandacht besteed aan zaken als handhaving van de openbare orde, het uitoefenen van plaatselijk gezag, samenwerking met lokale partijen, (weder)opbouw van veiligheidsorganisaties in crisisbeheersingsoperaties. Op de foto: Mariniers rollen een wapenmarkt op in As Samawah, Irak, 2003. (NIMH)

marine minder nuttig dan voor de andere krijgsmachtdelen? De scepsis over doctrines kan uiteraard worden verkleind door aan te tonen dat doctrines ook daadwerkelijk het beoogde en verkondigde effect hebben. Waar deze afwijken kan worden gekozen tussen meer inspanning te verrichten om alsnog de pretentie waar te maken of niet meer te beweren dat de doctrine betreffend doel dient. Maar ook naar de relatie tussen vermeend en feitelijk nut is geen onderzoek gedaan – ook niet voor de marine.

Een vergelijking tussen literatuur en doctrines geeft wat functies betreft al verbeterpotentieel weer. In bijvoorbeeld de NDD wordt wel gesteld dat zij meerdere doelen dient: behoeftestelling (wat betreft organisatie, personeel, wapensystemen etc.), beter begrip en eenheid van opvatting over optreden, informeren over de krijgsmacht, vergroten van interoperabiliteit, bijdragen aan motivatie en moreel, gebruik in opleidingen en training, richting geven aan de uitvoering van het optreden en het aangeven van tekortkomingen (in organisatie, personeel en uitrusting etc). De literatuur noemt echter meer functies: vergemakkelijken van communicatie, richtinggeven aan onderliggende doctrines en dienen als bron voor overkoepelende doctrines, strategie en beleid, verduidelijken van de missies, taken, rollen, uitrusting en training van de krijgsmacht(delen) en dienen als referentiekader voor het eigen personeel. Zijn dit nog veelal functies die

nauw aansluiten op in de NDD genoemde effecten van doctrines, in de literatuur worden ook enkele andere genoemd: bestuderen van militaire operaties, democratische verantwoording, aanmoedigen van discussie en leidinggevendend dwingen verder te ontwikkelen. Doctrines zijn verder een goede informatiebron voor (politieke) tegenstanders in binnen- of buitenland. Wellicht is de laatste niet echt geschikt om in een doctrine zelf op te nemen, maar voor de andere zou dat best kunnen worden overwogen.

Mijn indruk is dat Nederlandse doctrines veel van de bovenstaande doelen ook daadwerkelijk dienen, maar zoals in eerdere paragrafen al werd aangegeven mag worden betwijfeld hoe nuttig Nederlandse doctrines tot nu toe zijn geweest voor behoeftestelling, vergroten van interoperabiliteit en aangeven van tekortkomingen. Ze dienen vooral ter codificatie van de bestaande situatie. Doctrines hebben een hoge 'PR'-waarde en worden wel in opleidingen gebruikt, maar dragen niet veel bij aan motivatie en moreel, worden voor trainingen weinig gebruikt en geven weinig concreet richting aan de uitvoering van het optreden.

In de literatuur worden redenen genoemd geen doctrines te maken of doctrines niet te publiceren. Zo wordt er gewezen op gebrek aan ervaring, noodzaak van geheim-

houding, op het feit dat de organisatie er niet aan toe komt, de vrees dat een doctrine leidt tot verstarring en de overtuiging dat zonder geformaliseerde doctrine ook succesvol kan worden opgetreden. In interviews werden nog meer redenen genoemd: informatie in doctrines staat ook in andere bronnen, behalve kerken kennen andere organisaties geen doctrines,⁸ in organisaties wordt geen behoefte aan doctrines geuit, doctrines maken het makkelijker Defensie te controleren en te bekritisieren, sommige organisatiedelen zijn onvoldoende ontwikkeld om een doctrine te kunnen maken, uitgangspunten van doctrines staan al in wetten, regelgeving, voorschriften, beleidsnota's en dergelijke, en in het verleden werd ook zonder doctrines werd gewerkt. Behalve het niet gecontroleerd willen worden lijken dit allemaal redelijk professionele argumenten om geen doctrines te willen maken.

De marine is wat betreft bovenstaande punten ook niet veel anders dan andere delen van de krijgsmacht. Misschien is de overtuiging dat het zonder doctrines ook wel goed gaat sterker dan bij bijvoorbeeld de landmacht,

er mag worden betwijfeld hoe nuttig Nederlandse doctrines tot nu toe zijn geweest voor behoeftestelling, vergroten van interoperabiliteit en aangeven van tekortkomingen

of wordt de behoefte aan doctrines minder geuit, maar ook dit is nooit onderzocht. Zowel landmacht als marine hebben eeuwen zonder formele doctrines gewerkt, hebben genoeg ervaring en zijn als organisatie ruim voldoende ontwikkeld.

De huidige literatuur biedt dus ook geen uitsluitsel wat betreft de doctrinaire behoeftesverschillen tussen delen van de krijgsmacht. Een voor de marine interessant punt is dat van 'discretionaire ruimte'. De krijgsmachtdelen verschillen wat betreft hun werkzaamheden in het aantal keuzemogelijkheden voor feitelijk optreden. Dit wordt voor bijvoorbeeld een marechaussee-patrouille sterk beperkt door wet- en regelgeving en voorschriften van civiele autoriteiten. Door hun hoge snelheden en specialisatie kunnen gevechtstoestellen ook niet op veel verschillende wijzen worden gebruikt. Vlootenheden zijn weliswaar minder snel, maar de bemanningen van schepen fungeren veelal als één systeem. Binnen een infanterie-eenheid met dezelfde 'bemanning' heeft iedereen de mogelijkheid zelf keuzes te maken. Bovendien zijn infanteristen multifunctioneler dan bijvoorbeeld F-16's. Voor zover doctrines worden gezien als beschrijvingen van mogelijke manieren van optreden ('grondbeginselen') kan dit verklaren waarom de marine – in ieder geval de vloot – minder behoefte aan doctrines heeft. Maar goed, ook hiernaar is nooit onderzoek verricht.

Suggesties voor verder onderzoek

Uit bovenstaande mag wel duidelijk zijn dat Nederlandse militaire doctrines meer de moeite waard kunnen worden gemaakt. De kwaliteit kan worden verhoogd, de levensloop verbreed en de feitelijke functies kunnen worden uitgebreid. Als de leiding van de krijgsmacht doctrinevorming wil verbeteren, zoals wel het geval lijkt met het oprichten van een Afdeling Doctrine en de instelling van een Doctrineraad Krijgsmacht, is meer onderzoek ook wenselijk. We weten eigenlijk weinig van doctrines. Verder onderzoek kan duidelijk maken of mijn bovenstaande inschattingen over het nut van doctrines juist zijn. Meer in het algemeen – en daarmee sluit ik af, zou onderzoek moeten worden gedaan op de volgende drie onderwerpsvelden.

Ten eerste, bedrijfskundige benaderingen. Zo kan vanuit organisatiekundige theorieën, bijvoorbeeld Mintzberg's theorieën over coördinatie van werkzaamheden in organisaties, naar het fenomeen doctrine worden gekeken. Gekeken kan ook worden naar de relatie met alternatieven voor doctrines. De genoemde functies van doctrines kunnen op andere manieren worden bereikt, zoals met andere geschriften, bijeenkomsten of leidinggeven op het moment van actie zelf. De voor- en nadelen van alternatieven zouden verder kunnen worden onderzocht. Voor zover doctrines vergelijkbaar zijn aan geschriften bij andere organisaties zouden vergelijkingen kunnen worden gemaakt. De functies, kwaliteit, levenslopen, indelingen en andere aspecten van doctrines zouden kunnen worden vergeleken tussen krijgsmachten, kerken, bedrijven, overheidsdiensten en andere organisaties. Meer theoretisch zijn de vragen of doctrine noodzakelijker is geworden met het ontstaan en verdere groei van (post)industriële krijgsmachten. Of is deze samenhang misschien meer het effect van sterk verbeterde schrijf- en publicatietechniek, hogere opleidingsniveaus en groei van staven, dus niet zozeer voortkomend uit de vraag, maar de mogelijkheden?

Het tweede is empirisch onderzoek. Wat en hoe groot zijn in de praktijk de effecten die doctrines hebben: waarvoor en hoe vaak worden ze gebruikt? Dit zou met enquêtes, interviews en archiefonderzoek kunnen worden onderzocht. Een andere interessante gedachte is dat, mocht blijken dat doctrines in (bepaalde delen van) de krijgsmacht weinig worden gebruikt, doctrines specifiek voor doelgroepen kunnen worden geschreven. De mogelijkheden hiervoor en ervaringen hiermee kunnen ook worden onderzocht. Onderzocht kan ook worden hoe doctrines tot nu toe werden gemaakt – en in hoeverre dit met de nieuwe nadruk op doctrinevorming verandert. Ook interessant: hoe hebben inhoud en samenstelling zich ontwikkeld? Verschilde Nederland hierin met andere landen? Op basis van het verleden kunnen valkuilen en *best practices* worden geformuleerd. Ook de verhouding tussen doctrinegeschriften en feitelijk militair optreden kan veel vaker worden onderzocht.

Ten derde is ook meer theoretisch onderzoek nuttig. Worden nog andere kwaliteitscriteria, levensloopactiviteiten en functies genoemd? Hoe kunnen doctrinestelsels het best worden ingedeeld? Doctrines moeten zowel actueel, historisch juist als toekomstbestendig zijn. Hoe kan dit worden gecombineerd?

Tot slot, onderzoek naar doctrines leent zich uitstekend voor scripties, onderzoeksrapporten, artikelen en zelfs een promotie-onderzoek. Ook onderzoekers van buiten de krijgsmacht kunnen bijdragen. Iedereen die na het lezen van dit stuk zich gemotiveerd weet dieper op doctrines te gaan is bij mij van harte welkom.

Dr M.J. (Michiel) de Weger is verbonden aan de NLDA als onderzoeker bij de sectie Militair Operationele Wetenschappen van de Faculteit Militaire Wetenschappen.

Literatuur

- Angeren, J.F.W., van, "Doctrine: de onderbelichte dimensie van de militaire professie", in: *Militaire Spectator*, nr. 11, 1993, pp. 488-497.
- Douma, M., Grashof, M., De Weger, M., *Ruimte voor de realiteit, crowd and riot control door de Nederlandse krijgsmacht*, NLDA, Breda, juni 2007 (hele rapport is interne studie voor Defensie).
- Drew, D.M., "Inventing a doctrine process", in: *Airpower Journal*, Winter 1995.
- Goede, P.M., de, *De Airpower Doctrine van de Koninklijke Luchtmacht*, paper, Instituut Defensie Leergangen (IDL), maart 2003.
- Goede, P.M., de, Weger, M.J., de, *Over doctrines*, research paper nr. 78, (NLDA, Breda), 2008.

- Hagenaars, P.J.T.M., *Doctrineontwikkeling binnen de Nederlandse krijgsmacht*, eindstudie Hogere Defensie Vorming, IDL, juli 2005.
- Holley, Jr., I.B., "The doctrinal process: some suggested steps", in: *Military Review*, April 1979.
- Laan, F.T.S., van der, "Joint doctrine voor de KM?", in: *Marineblad*, september 1998, pp. 266-270.
- Leeuwen, J. van, *Studie over het doctrine ontwikkelingsproces binnen de Koninklijke Luchtmacht*, scriptie, IDL, 1998.
- Lutje Schipholt, R.M., "Doctrine nodig, ook voor de KM?", in: *Marineblad*, februari 1998.
- *Nederlandse Defensie Doctrine*, Defensiestaf, Den Haag, 2005.
- Palazzo, A., *From Molke to Bin Laden, the relevance of doctrine in the contemporary military environment*, Land Warfare Studies Centre, Canberra, September 2008.
- Smeenk, B.J.E., cs, *Tactisch optreden van kleine eenheden in vredesoperaties*, TNO-rapport, FEL-03-A288; PML 2004-A009, maart 2004.

Noten

1. Dit artikel is gebaseerd op De Goede en De Weger (2008), waarin meer bronvermeldingen staan.
2. Uitzonderingen: Hagenaars (2005), De Goede (2003), Van Leeuwen (1998), Van Angeren (1993).
3. Van der Laan (1998), Lutje Schipholt (1998).
4. Palazzo (2008).
5. Met 'doctrines' worden zowel nationale doctrines - de hoogste doctrinevorm -, als krijgsmachtdeel- of domeindoctrines en handboeken - de laagste - bedoeld.
6. Douma, Grashof en De Weger (2007) over criminaliteitsbestrijding en openbare ordehandhaving. Smeenk cs (2004) concludeert dat de meest voorkomende activiteiten patrouillerijden, bemensen van observatieposten en het werken bij checkpoints zijn.
7. Holley (1979) en Drew (1995) zijn de meest oorspronkelijke schrijvers op dit terrein, die door anderen veelvuldig worden aangehaald.
8. Mij is geen studie bekend of andere organisaties wel gelijksoortige documenten onder andere namen kennen, zoals *businessplan*, *company strategies* of gedragscodes.

Meld u aan voor de KVMO Nieuwsbrief!

Nieuwsbrief nr. 3

27 november 2008

De KVMO streeft naar verdere verbetering en intensivering van de communicatie met haar leden.

Hiertoe willen wij meer gebruik maken van digitale KVMO Nieuwsbrieven. Op die manier kunnen wij u vaker en gericht informeren over de laatste ontwikkelingen op het gebied van bijv. het CAO-overleg en andere arbeidsvoorwaardelijke ontwikkelingen. Maar ook over nieuw ledenvoordeel, KVMO-activiteiten en ander verenigingsnieuws.

Feestavond in de Marineclub

Wilt u ook onze Nieuwsbrieven ontvangen?

Geef uw e-mailadres dan aan ons door!

Stuur een e-mail naar info@kvmo.nl en voortaan bent u verzekerd van actuele en interessante informatie van de KVMO!

In deze nieuwe rubriek wordt een overzicht gegeven van de reünies van de verschillende eenheden, onderdelen en dienstvakken bij de Koninklijke Marine.

Wilt u een reünie in het Marineblad vermelden? Stuur u de aankondiging (waarin ook datum, locatie, tijd en contactgegevens zijn opgenomen) dan naar marineblad@kvmo.nl

18 maart 2009

5^e reünie **Hr.Ms. Amsterdam NNG periode 1959 – 1961**.
Locatie: Marinekazerne Amsterdam. Inlichtingen bij W.A. Smits,
telnr.: 0316-373113, e-mail: w.smits92@chello.nl

25 maart 2009

QPO 21 Nederland en QPO 22 Nederlandse Antillen. Locatie:
Van Ghentkazerne, Rotterdam. Voor oud-mariniers die op
28 maart 1962 vanuit Nederland en op 29 maart 1962 onder vanuit
de Nederlandse Antillen vertrokken naar Nederlands Nieuw-
Guinea. Reacties: Joop Duijn, Zonnebloemstraat 15, 2014 VV
Haarlem, telnr.: 023 532 37 59, e-mail: joopduijn@planet.nl

27 maart 2009

**(ex-)militairen die uitgezonden zijn geweest met de opera-
tie IFOR**. Locatie: voormalige Vliegbasis Soesterberg/ Camp
Holland. Betrokkenen die onverhoopt niet zijn uitgenodigd wor-
den verzocht dit kenbaar te maken via ifor.reunie@gmail.com
of bij de secretaris van de Identiteitsgroep Vredesmachten: Frank
Kluiters, Albert Schweitzerlaan 10, 2641 ZT Pijnacker. Kijk voor
online aanmelden voor de reünie of verdere inlichtingen over de
Identiteitsgroep Vredesmachten op www.vredesmachten.nl

28 maart 2009

**oudopvarenden van Hr.Ms. Woendi en de Mijnenvegers
van de Flottieljes 1-9-17 etc. uit de periode Nederlands Indië
en Nederlands Nieuw Guinea vanaf 1947-1961**. Locatie: Nico
Schuurmanshuis Fort Orthen, 's-Hertogenbosch. Kosten € 17,50.
Voor informatie: bellen na 9 februari: Ock J.G. van Loo,
0416-279817, Anna van Burenstraat 8, 5161 HH, Sprang-Capelle

1 april 2009

Landingsvaartuigen L 9607 en L 9608 en deze keer ook de
LCPR's en LCA die tussen 1952 en 1962 in het voormalige
Nederlands Nieuw Guinea dienst hebben gedaan. Ook de groep
mariniers 1961 – 1962 zijn van harte welkom. Locatie: Marine
Etablissement Amsterdam en begint tussen 10:00 en 10:30 uur.
Voor inlichtingen en opgave: Jan van Asch, tel.nr.: 040 253 2002 of
e-mail: j.asch@chello.nl

25 april 2009

Reünie voor de **mariniers in Nederlands Nieuw Guinea 1950-
1954**. Voor meer informatie: K.J. Smit, Van Galenstraat 15,
3941 VA Doorn, telnr. 0343-412250.

13 mei 2009

Tweejaarlijkse reünie voor **ex-schrijvers/logistieke dienst
administratie en ex-MARVA-schrijvers**. De reünie zal gehou-
den worden in het Evenementen Centrum op de marinekazerne
te Amsterdam. De eigen bijdrage bedraagt € 20,00 over te
maken op giro nr. 5743269 t.n.v. Vereniging van ex-schrijvers/
LDA-personeel KM. Voor meer informatie, zie onze website:
www.schrijvers-lda.nl

14 mei

**torpedomakers, torpedo-officieren en burgers die werk-
zaam of werkzaam zijn geweest in de torpedowerkplaats**.
Locatie: De Dukdalf te Den Helder. Introducties zijn van harte wel-
kom. Indien u aan de reünie wilt deelnemen kunt u zich voor
1 maart bij voorkeur via e-mail aanmelden:
HTM.Loosschilder@mindef.nl Telefonisch kan ook:
0223-651375. De kosten zijn € 5,00 per deelnemer. Dit bedrag
dient voor 1 maart te zijn overgemaakt op girorekening 8125714
ten name van Reünie Commissie Torpedomakers, onder vermelding
van reünie torpedomakers 2009.

15 mei 2009

VLMNT/WEMNT Koninklijke Marine. Locatie: marinekazerne
Erfprins in den Helder. Voor alle actieve en postactieve militai-
ren van de voormalige dienstvakken vuurleiding- en wapenelek-
tronica monteur. Opgave nieuwe deelnemers: Frans van der
Meijden, Graaf Willem II straat 106, 1785 KH Den Helder, telnr.:
0223 635 033 of Henk Woudenberg, Sperwerhof 60, 1742 EH
Schagen, telnr.: 0224 214 146, e-mail: woudenberg@freeler.nl.
Sluitingsdatum: 15 maart.

8 juli 2009

reünie kikvorsmannen. Locatie: Den
Helder. Er wordt stil gestaan bij het vijf-
tigjarig jubileum van de groep kikvors-
mannen als onderdeel van het Korps
Mariniers. Opgave via website:
www.kikvorsman.nl

naam : **Hennie van Wilgenburg**
 geboortedatum : **8 juni 1939**
 rang : **LTZVK 2 OC**
 datum in diensttreding : **22 april 1957**
 datum uit diensttreding: **1 juli 1990**
 Laatste functie : **Ploegleider/wnd. Controleleider bij de Controle afdeling Koninklijke Marine**

Selectie van plaatsingen

- 1960 – 1977 Varende plaatsingen, Hr.Ms. Panter, Fret, Drenthe, van Galen, Blommendal en diverse mijnenbestrijdingsvaartuigen als onderofficier stafschrjver
- 1974 – 1976 CZMNED. souschef bureau plaatsingen huishoudelijke dienstvakken en chef secretarie operationele en logistieke dienstvakken
- 1977 – 1978 CZMNED, secretaris chef-staf
- 1979 – 1981 CZMNED, toegevoegd hoofd personeelsbeheer logistieke dienst
- 1981 – 1982 Marine Luchtvaart Dienst, opleidingsondersteuningsgroep te Jacksonville rekenplichtige, chef d'Equipage, chef logistieke dienst, coördinator walaccommodatie, personenvervoer en transport
- 1982 – 1984 Ambassade Washington, rekenplichtige met diverse functies in de financiële en logistieke sector van de Marine Attaché
- 1984 – 1986 Controle afdeling Koninklijke Marine, controleur
- 1985 – 1987 Logistieke school, hoofd opleidingen logistieke dienst administratie en liason officier
- 1987 – 1990 Controle afdeling Koninklijke Marine, ploegleider/wnd. controleleider

Waarom destijds naar de marine?

‘Geboren en getogen te Rotterdam was ik altijd in mijn vrije tijd te vinden in de havens met de grote zeeschepen en de binnenvaart. Ook het bezoek van buitenlandse oorlogsschepen vond ik erg interessant. Na twee kantoorbaantjes te hebben vervuld besloot ik mij te melden op het Westplein, waar een imposante marinier mij geringschattend aankeek en vroeg of ik naar de mariniers of naar de marine wilde. Ik koos voor de marine omdat ik graag wilde varen. Telegrafist leek mij een leuk vak, maar uiteindelijk werd ik omgepraat om schrijver te worden.’

Wat was uw eerste plaatsing?

‘Na de opleiding werd ik geplaatst bij het marine opkomstcentrum Voorschoten op het bureau financiële administratie, dat tevens de grondlegging is geweest voor mijn latere loopbaan bij de Koninklijke Marine.’

Welke plaatsingen staan u het meeste bij en waarom?

‘Dat zijn mijn varende plaatsingen die ik nog altijd koester. Als schrijver was je niet altijd in de gelegenheid om veel te varen omdat de vraag vaak het aanbod oversteeg. Aan boord voel je jezelf zo vrij als een vogel en bepaal je mede de teamgeest en de saamhorigheid onder alle geledingen. In de personele sfeer ben ik tweemaal geplaatst op het bureau plaatsingen huishoudelijke dienstvakken van CZMNED. Ik bepaalde mede het overplaatsingsbeleid en heb daar ook de collega's leren kennen die mij niet in dank afnamen wanneer zij net niet die plaatsing kregen die zij graag hadden gewild. Ik heb dus nooit aan vriendjespolitiek gedaan, want dan ben je niet meer onafhankelijk. Mijn buitenlandplaatsing naar de Verenigde Staten van Amerika was echt mijn hoogtepunt. Bij de opleidingsondersteuningsgroep Jacksonville had ik zelfstandig 150 man personeel in de administratieve rol en was ik de allereerste rekenplichtige in mijn dienstvak. Daarna naar de Marine Attaché in Washington om het werk af te maken.’

Waar bent u het meeste trots op in relatie tot uw marineloopbaan?

‘Ik heb altijd zonder aanzien des persoons alle belangen van het personeel kunnen behartigen zowel op financieel als personeelsgebied.’

Wat en waar was uw mooiste moment bij de marine?

‘Dat is mijn benoeming tot officier van vakdiensten. Het is de ultieme bekroning op het werk dat je voor de Koninklijke Marine hebt verricht. En voorts de koninklijke onderscheiding die ik van Hare Majesteit mocht ontvangen waarin ik werd benoemd tot Ridder in de Orde van Oranje Nassau.’

Hoe kijkt u terug op uw loopbaan?

‘Met heel veel plezier op wat ik voor de organisatie heb kunnen betekenen. Wat het heel spannend maakte is dat je in je werk op elke plaatsing verschillende mensen tegen kwam die soms andere gedachten hadden over de organisatie en die ik dan vaak kon overtuigen dat wij met z’n allen de organisatie zijn die we kunnen verbeteren. Grote voorbeelden zijn admiraal Hulshof en wijlen kolonel Kaijen die op operationeel en personeelsgebied op CZMNED de vloot onder alle omstandigheden konden laten varen. Zij verdienen nog altijd mijn respect en ik heb veel van hen geleerd. In die tijd kwam ook het marinemanagement in opgang en kregen op de staf onderofficieren een gedelegeerde bevoegdheid. Dat was nog wel even wennen voor officieren die voorheen rechtstreeks zaken deden met een plaatsingsofficier.’

Wat mist u het meest? En helemaal niet?

‘Het dagelijkse contact op het werk en de gezelligheid onder de collega’s. Wat ik helemaal niet mis is het zakelijke gewin van militairen die voor elk wisselwase compensatie in geld willen claimen.’

Hoe heeft uw gezin uw loopbaan ervaren?

‘We hebben geen kinderen en dat maakt het wat gemakkelijker als je een lange tijd van huis bent. Mijn echtgenote heeft het nooit als lastig ervaren. Ik kan mij indenken dat er anders wordt gedacht wanneer je opgroeiende kinderen in je gezin hebt en de man voor lange tijd afwezig is.’

Wat bent u na uw leeftijdsontslag gaan doen en wat zijn uw huidige werkzaamheden?

‘Direct na mijn leeftijdsontslag heb ik een aantal studies gevolgd in het Horeca bedrijfsmanagement en loonadministratie. Van 1991 tot 2004 ben ik directeur dagelijks beheer bij de Koninklijke Marine Jacht Club geweest. Sinds mijn benoeming tot officier heb ik in het hoofdbestuur van de KVMO en verschillende werkgroepen geparticipeerd. Tot op heden vervul ik nog een bestuursfunctie in het regiobestuur Noord en ben ik van tijd tot tijd de waarnemende vertegenwoordiger in het hoofdbestuur. Verder vervul ik een bestuursfunctie in de Stichting De Marineclub en een bestuursfunctie in de Kring van Vrienden van het Helder Marine Museum.’

Ervaart u in uw huidige werkomgeving opvallende verschillen met uw marinetijd?

‘Wanneer ik collega’s ontmoet heb ik de indruk dat alles veel meer is verzakelijkt. Door de grote personeelstekorten heeft iedereen er meer werk bij gekregen en is er weinig tijd voor het sociale contact.’

Stel, u was destijds niet aangenomen wat zou u dan gaan doen?

‘Ik was dan toch naar de Koopvaardij gegaan of had gesolliciteerd bij de binnenvaart. Het water heeft mij altijd aangetrokken.’

Heeft u nog een goed advies voor de marineleiding?

‘Naar mijn mening is er nog veel te veel bureaucratie en zijn de lijnen nog altijd te traag. Daar heeft ook de grote reorganisatie vanaf 2003 voor gezorgd. Het vermaledijde flexibele personeelsstelsel is eindelijk omgebogen. In mijn ogen heeft Defensie een grote vergissing begaan dit personeelssysteem in te voeren. Je

kunt een dergelijk systeem bij Defensie niet hanteren. Wellicht wel bij een grote organisatie als KLM/Air France maar militairen worden veelvuldig naar allerlei uithoeken van de wereld overgeplaatst en werken onder geheel andere omstandigheden dan in het bedrijfsleven. Het oude gehanteerde personeels/plaatsingsstelsel was zo gek nog niet. Ten slotte heeft dit toch zo’n 30 jaar goed gefunctioneerd.’

De KVMO bestaat 125 jaar. Wat kunt u als belangenbehartiger over de afgelopen 25 jaar vertellen?

‘Na mijn benoeming in 1985 ben ik toegetreden tot de KVMO. Eerst in Amsterdam in het bestuur. Het viel mij toen al op dat de vergaderingen magertjes werden bezocht. Onze Dries Knoppen hield ons altijd voor dat er maar een meeuw voorbij moest vliegen die dan persoonlijk informatie kwam afgeven. Zo’n “meeuw” ben ik dus ook geworden.

In de afgelopen 25 jaar is er heel wat gebeurd bij de Koninklijke Marine. Officieren zijn niet zo snel om hun ongenoegens te uiten maar ontwikkelingen hebben er wel toe geleid dat bij manifestaties ook veel officieren aanwezig waren. Ik kan mij nog herinneren dat een collega stond te folderen bij de Alexanderkazerne en een kolonel helemaal gepikeerd de folder niet wilde aannemen en de collega in het rapportenboek wilde zetten. En stel je eens voor een voorzitter van de KVMO die op een stapel pallets op het Bereneiland in Den Helder een grote menigte militairen toesprak over de belabberde onderhandelingen die plaatsvonden voor een rechtvaardige beloning. Voorts herinner ik mij de grote manifestatie op het Malieveld,

gevolgd door een zeer gedisciplineerde mars door de stad naar de Tweede Kamer, om daar een petitie af te geven.

In de afgelopen 25 jaar hebben leden van de KVMO er behoorlijk aan bijgedragen dat er nu meer en meer aandacht is voor de militair die 24/7 zijn werk onder moeilijke omstandigheden vervult. Met het aantreden van jongere voorzitters die nog in actieve dienst zijn, heeft dit ertoe geleid dat informatie uit het veld sneller wordt gewisseld en op de problemen tijdig wordt ingespeeld. In 2004 is de FVNO/MHB nieuw leven ingeblazen en heeft de KVMO zich, voornamelijk voor de belangenbehartiging, bij deze organisatie aangesloten. De KVMO is meer en meer een beroepsvereniging geworden waar elke officier zich thuis moet kunnen voelen om ook de andere doelstellingen in de statuten na te streven. Intensieve samenwerking met de FVNO/MHB levert ook grote voordelen op om gezamenlijke standpunten uit te dragen, die ook door officieren van andere krijgsmachtdelen worden ondersteund.’

6 maart 2009

Eerste KVMO-Veteranendag!

De KVMO organiseert dit jaar speciaal voor haar veteranen op vrijdag 6 maart 2009 voor de eerste keer de KVMO-veteranendag.

Een uitnodiging aan de bij de KVMO bekende veteranen is inmiddels verzonden. Deze uitnodiging is tevens gericht aan de partner van de veteraan.

Er wordt een gevarieerd programma gepresenteerd, gericht op de officieerveteraan. De KVMO heeft de Inspecteur-Generaal der Krijgsmacht, Vice-admiraal ir. M.A. van Maanen, in zijn functie als Inspecteur der Veteranen, bereid gevonden een bijdrage te leveren aan deze dag.

Het reünieaspect zal tijdens deze bijeenkomst natuurlijk een

belangrijke rol spelen, de middagmaaltijd zal bestaan uit de traditionele rijstmaaltijd.

De KVMO-Veteranendag vindt plaats bij het Evenementencentrum van het Marine Etablissement Amsterdam in Amsterdam.

Aan deze dag zij geen kosten verbonden (behalve de eigen reiskosten).

Indien u veteraan bent, tevens lid van de KVMO, en geen uitnodiging heeft ontvangen, kunt u zich alsnog vóór 13 februari 2009 opgeven bij het secretariaat, telnr. 070-3839504.

Februarilezing Stichting Nederlandse Kaap Hoorn Vaarders

Op zaterdag 14 februari 2009 vindt in het Evenementencentrum op het marine-
etablisement in Amsterdam de 'Februarilezing' plaats van de Stichting NKHV. Het thema
is de Koninklijke Marine. Het programma ziet er als volgt uit:

13.30 - 14.30 uur	Ontvangst
14.30 - 15.30 uur	'Een maritiem leven: Marin Henri Jansen' door dr. Philip M. Bos Scher
15.30 - 16.30 uur	'Op avontuur in Nieuw- Guinea' door de heer M.C. Bakker
16.30 - 17.00 uur	Afscheid van drs. Ronald J. de Jong als voorzitter van de Stichting
17.00 - 18.00 uur	Schoot aan!
18.00 - 19.00 uur	Indisch rijstbuffet

De kosten bedragen € 10,00 excl. het Indisch rijstbuffet (kosten ?
15,00 incl. een consumptie). Introdúcé(e)s zijn welkom. Het
verschuldigde bedrag moet voor 10 februari 2009 worden
overgemaakt op rek.nr. 2769806 van Stichting NKHV o.v.v.
'Februaril-ezing'.

Aanmelden kan per e-mail bij plankenjohn@planet.nl. Vermeld
uw naam (en - indien van toepassing - die van uw partner/
introdúcé(e)) en woonplaats. Vermeld ook, indien u met de auto
komt, het kenteken.

Regio-activiteiten 1e helft 2009

Regio Noord

6 jan 7 april **PA borrel voor oud-officieren**
 3 feb 5 mei locatie : Marineclub, Den Helder
 3 mrt 2 juni aanvang : 17.30 uur

30 april **Heildronk**
 locatie : Marineclub, Den Helder
 aanvang : 11.30 uur

4 mei **Dodenherdenking**

Regio Midden

13 jan 12 mei **Regiovergadering met aansluitend borrel**
 10 feb locatie : Coffeecorner van gebouw 35 op de
 10 mrt Frederikkazerne te Den Haag
 14 april tijd : 17.00-19.00 uur

Regio Zuid

18 jan **Nieuwjaarsborrel + lunch**
 locatie : de Merelhoeve - Nw&St.Joosland
 aanvang : 13.00 uur

4 feb **Ledenvergadering**
 locatie : MK Vlissingen
 aanvang : 14.00 uur

19 feb **Bijeenkomst KVEO**
 locatie : de Merelhoeve - Nw&St.Joosland
 aanvang : 17.00 uur

26 april **Koninginneborrel + lunch**
 locatie : de Merelhoeve - Nw&St.Joosland
 aanvang : 13.00 uur

Voor de activiteiten van de regio Zuid dient u zich 5 werkdagen van te voren op te geven bij **P. v.d. Laan**. Tel/fax 0118602677 e-mail: f2hvpvanderla@hetnet.nl

Het hoofdbestuur van de KVMO heeft de droeve plicht u in kennis te stellen van het overlijden van:

mevr. B.U.R. van den Honert, echtgenote van
 jonkheer N.F. van Kretschmar van Veen († 9 januari 2009)
W. Mioch, LTZVK 2 OC b.d. († 3 januari 2009)

mevr. G.A. de Vries-Schoonheijt († 2 januari 2009)
F. Meijers, KLTZ b.d. († 31 december 2008)
A.P. Ferwerda, CDR b.d. († 12 november 2008)

Wij betuigen de nabestaanden onze deelneming en wensen hen veel sterkte toe.

In de rubriek In Memoriam worden de namen en overlijdensdata van leden van de KVMO vermeld, voor zover wij daarvan in kennis zijn gesteld. Daarnaast is het mogelijk om de weduwen/weduwnaars van overleden KVMO-leden te laten vermelden. Ook overleden gezinsleden van nog in leven zijnde KVMO-leden kunnen in deze rubriek vermeld worden.

De KVMO heeft een samenwerkingsverband met Onderlinge Bijstand (www.onderlingebijstand.nl). Voor nadere informatie of het verkrijgen van aanvraagformulieren kunt u contact opnemen met het secretariaat KVMO.

De deadline voor het aanleveren van bijdragen voor de rubriek KVMO-zaken voor het februarinummer is 12 januari 2009.

De Koninklijke Vereniging van Marineofficieren

Ere-leden:
 Ir. S.J.J. Hoffmann, KTZT b.d.
 drs. G. Brand, KTZA b.d.
 K.G. Spaans, LTZSD 1 b.d.
 A.H.P. Knoppies, KOLMARN b.d.
 L.J.M. Smit, KTZ b.d.
 Drs. T.G.D. Steenbeek, KTZA b.d.

Hoofdbestuur:

Voorzitter:
 P.J. van Maurik, KLTZ
Vice-voorzitter:
 H.J. Bosch, LNTKOLMARN
Hoofd Sectie Georganiseerd Overleg:
 ing. M.E.M. de Natris, LTZ 1
Secretaris:
 drs. T.R. Timmerman, LTZA 2 OC

Penningmeester:
 H.M.J. van de Burgt, KLTZA

Leden:

Regio Noord
 ing. F.J.J. Schoonhoff, LTZE 1
Regio Midden
 K.F.J. Henkelman, KLTZ
Regio Zuid
 J.T. van Elsen, LTZ 1
Werkgroep Postactieven
 P.J.G. van Sprang, KTZA b.d.
Werkgroep KMR's
 mr. S. Boeke, LTZA 2 OC b.d. KMR
Werkgroep Jongeren
 ir. W.L. van Norden, LTZE 2 OC

Regiobesturen:

Noord:
 ing. F.J.J. Schoonhoff, LTZE 1
 mw. J.S.I. Bisdonk, LTZE 1
 H.T. van Wilgenburg,
 LTZVK 2 OC b.d.
 mw. A.L.P. Vrijburg, LTZSD 1 b.d.
 A. van Gils, MAJMARN b.d.
 ir. W.L. van Norden, LTZE 2 OC

Midden:

K.F.J. Henkelman, KLTZ
 P.J.G. van Sprang, KTZA b.d.
 W.W. Schalkoort, KLTZE
 N. van de Pol, LTZA 2 OC

Zuid:

J.T. van Elsen, LTZ 1
 H. Willems, KLTZSD b.d.
 P. van der Laan, Maj KL b.d.
 mw. A.S.A. de Vries, LTZA 1
Caribisch Gebied:
 H.J. Bosch, LNTKOLMARN
 F.J. Jansen, LTZ 1

Adres secretariaat:

Wassenaarseweg 2
 2596 CH Den Haag
 T : 070-3839504
 F : 070-3835911
 E : info@kvmo.nl
 W : www.kvmo.nl

